

T.C.
ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

ODUN DIŞI ORMAN ÜRÜNLERİ TOPLAYICILIĞINA İLİŞKİN
SOSYO-EKONOMİK DEĞERLENDİRMELER (SÜTÇÜLER
ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ ÖRNEĞİ)

Mehmet KARACA

Danışman
Prof. Dr. Mehmet KORKMAZ

ISPARTA - 2024

© 2024 [Mehmet KARACA]

ETİK BEYANI

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak ve bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın hazırladığım bu tez çalışmasında;

Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, tezime ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

24/01/2024

Mehmet KARACA

.....

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	v
ÇİZELGELER DİZİNİ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	vii
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ	4
3. MATERYAL VE YÖNTEM	9
3.1. Araştırma Alanının Tanıtımı	9
3.2. Veri Toplama Yöntemleri	11
3.3. Veri Değerlendirme Yöntemleri	12
4. BULGULAR	14
4.1. Odun Dışı Orman Ürünleri Toplayıcılarına Yönelik Bulgular	14
4.1.1. Toplayıcıların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri	14
4.1.2. Odun dışı orman ürünlerine yönelik bilgi düzeyi ve bilgi kaynakları	16
4.1.3. Odun dışı orman ürünlerine ilişkin ekonomik değerlendirmeler	16
4.1.4. ODOÜ toplama tekniği ile ilgili bulgular	18
4.1.5. Odun dışı orman ürünleri toplayıcılığına yönelik bilgi düzeyi ve algılar	19
4.1.6. Odun dışı orman ürünleri toplayıcılığının geleceği	21
4.2. Firma/Aracılara Yönelik Bulgular	23
4.2.1. Firmaları tanıttıcı bazı özellikler	23
4.2.2. Odun dışı orman ürünlerine yönelik bilgi düzeyi ve kaynakları	24
4.2.3. Odun dışı orman ürünleri toplayıcılığına ilişkin görüşler	25
4.3. Orman İşletme Müdürlüğü Teknik Personeline Yönelik Bulgular	29
4.3.1. Teknik personele ilişkin bazı tanımlayıcı bilgiler	30
4.3.2. Odun dışı orman ürünleri toplayıcılığına yönelik görüşler	30
4.4. İstatistik Analiz Bulguları	32
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	36
KAYNAKLAR	39
EKLER	43
EK A. Toplayıcılara Yönelik Anket Formu	44
EK B. Firmalar ile Mülakat Formu	51
EK C. Orman İşletmesi Teknik Personeli ile Görüşme Formu.....	57
ÖZGEÇMİŞ	60

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ODUN DIŞI ORMAN ÜRÜNLERİ TOPLAYICILIĞINA İLİŞKİN SOSYO-EKONOMİK DEĞERLENDİRMELER (SÜTÇÜLER ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ ÖRNEĞİ)

Mehmet KARACA

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Orman Mühendisliği Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Mehmet KORKMAZ

Bu çalışmanın amacı, Isparta İli Sütçüler İlçesi örneğinde odun dışı orman ürünleri toplayıcılığını sosyo-ekonomik açıdan değerlendirmektir. Bu kapsamda odun dışı orman ürünleri toplayıcıları, firmalar ve orman işletme müdürlüğü teknik personeli çalışmanın ilgi grupları olarak belirlenmiştir. Veriler, bu ilgi gruplarından anket yöntemiyle toplanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre Sütçüler yöresinde öne çıkan en önemli odun dışı orman ürünü Sütçüler (Tota) kekiğidir. Toplayıcılar açısından odun dışı orman ürünleri hane gelirlerine katkı yapan ek gelir durumundadır. Üretim teknikleri konusunda bilgi düzeyinin düşük olması ve izinsiz (kaçak) toplayıcılığın bulunması türlerin sürdürülebilir yönetimi açısından öne çıkan en önemli sorunlardır. Firma sahipleri açısından bölgede toplanan odun dışı orman ürünlerinin kalite açısından düşük olduğu belirlenmiştir. Ürünler toplanırken doğru üretim tekniklerinin kullanılmaması ve başka ürünlerin karıştırılması kalitenin düşmesine neden olmaktadır. Orman işletme müdürlüğü teknik personeline göre ise ürünlerin tarife bedellerinin düşüklüğü ve izinsiz toplayıcılık öne çıkan sorunlardır. Odun dışı orman ürünleri toplayıcılığının orman-köy ilişkilerinin düzenlenmesine katkı sağladığı belirlenmiştir. Köyden kente olan göçün azaltılması ve istihdam yaratma etkisi düşük düzeyde görülmüştür. Kırsal kalkınmayı destekleme etkisi orta düzeyde önemli, bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Odun dışı orman ürünleri, Kekik, Adaçayı, Sütçüler, Isparta

2024, 60 sayfa

ABSTRACT

Master's Thesis

SOCIO-ECONOMIC EVALUATIONS ON GATHERING OF NON-WOOD FOREST PRODUCTS (THE CASE OF SÜTÇÜLER FOREST DİREKTORATE)

Mehmet KARACA

**Isparta University of Applied Sciences
The Institute of Graduate Education
Department of Forest Engineering**

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet KORKMAZ

The aim of this study is to evaluate the collection of non-wood forest products from a socio-economic perspective in the case of Sütçüler district, Isparta province. In this context, the collectors of non-wood forest products, the companies and the technical staff of the Forestry Directorate were identified as the stakeholders of the study. Data were collected from these stakeholders using a survey method. According to the results of the study, the most important non-wood forest product in the Sütçüler region is Sütçüler (Tota) thyme. For the collectors, non-wood forest products are an additional income that contributes to the household income. Lack of knowledge about production techniques and unauthorised (illegal) collection are the main problems in terms of sustainable management of the species. For the company owners, the non-wood forest products collected in the region were found to be of low quality. Failure to use proper production techniques and mixing of other products during collection leads to a decrease in quality. According to the technical staff of the Directorate of Forest Management, low stumpage prices for the products and unauthorised collection are the main problems. The collection of non-wood forest products has been found to contribute to the regulation of forest-village relations. The impact of reducing village-urban migration and creating employment was considered low. The effect of supporting rural development is considered to be medium.

Key Words: Non-wood forest products, Thyme, Sage, Sütçüler, Isparta

2024, 60 pages

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimimin en başından tez çalışmasının tamamlanmasına kadar geçen süreçte bilgisini, desteğini ve emeğini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman yol gösteren, örnek bir bilim insanının ne demek olduğunu öğreten, kişiliğıyle ve duruşuyla iyi ki hayatımda dediğim danışmanım sayın Prof. Dr. Mehmet KORKMAZ hocama çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca ilgi ve desteğinden dolayı sayın hocam Prof. Dr. Hasan ALKAN'a müteşekkirim. Çalışma süresince bana desteklerinden dolayı sayın Orman Yüksek Mühendisi Ozan Arif ADIGÜZEL'e teşekkürlerimi sunarım.

Eşsiz güzellikleri ve ormancılığın okulu olarak benimsenen kamu kurumu dışında aile ortamı sunan ilk görev yerim Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğünde görev yapan başta işletme müdürüm Sayın Orman Yüksek Mühendisi Serdar ÖZEL olmak üzere çok değerli mesai arkadaşlarıma, tezin veri toplama aşamasındaki bilgi ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan sevgili eşim Safiye KARACA'ya ve aileme sonsuz sevgilerimi sunarım. Yüksek lisans tezimi ilk göz ağrım canım oğlum Tahir Mert KARACA'ya ithaf ederim.

Mehmet KARACA
ISPARTA, 2024

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 3.1. Araştırma alanı.....	10
Şekil 4.1. Toplayıcıların ana geçim kaynakları.....	15
Şekil 4.2. Yöreden toplanan ODOÜ'nün dağılımı.....	17
Şekil 4.3. Firmaların Sütçüler yöresinden aldıkları ODOÜ.....	24
Şekil 4.4. Firma sahiplerinin ODOÜ için bilgi kaynakları	24
Şekil 4.5. Firmalara göre öncelikli sorun alanları	29

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 3.1. Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğünün ODOÜ üretim ve satış verileri	11
Çizelge 4.1. Toplayıcıların yaşı, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durumu	14
Çizelge 4.2. ODOÜ ile ilgili bilgi kaynakları	16
Çizelge 4.3. ODOÜ'nün satış biçimleri	17
Çizelge 4.4. Yıllar itibariyle elde edilen gelirlere ilişkin betimleyici istatistikler	18
Çizelge 4.5. ODOÜ toplama biçimleri	19
Çizelge 4.6. ODOÜ toplayıcılığına yönelik bilgi düzeyi ve algılar	20
Çizelge 4.7. ODOÜ toplayıcılığının geleceğine ilişkin görüşler	22
Çizelge 4.8. Geçmişten günümüze kekik alanlarının değişimine ilişkin görüşler	22
Çizelge 4.9. Alıcıların kekik tercihini etkileyen etmenlerin önem düzeyi	22
Çizelge 4.10. Firmaların çalışan sayılarına yönelik betimleyici istatistikler	23
Çizelge 4.11. ODOÜ'nün geçmişten günümüze değişimine ilişkin görüşler	25
Çizelge 4.12. ODOÜ toplayıcılığına yönelik firma sahiplerinin bilgi düzeyi ve algıları	28
Çizelge 4.13. ODOÜ'nün kırsal alanlara yaptığı katkı/etki düzeylerine ilişkin firma sahiplerinin görüşleri	28
Çizelge 4.14. Firma sahiplerinin kekik tercihini etkileyen etmenlerin önem düzeyi	29
Çizelge 4.15. Teknik personelin toplam ve bölgedeki görev sürelerine ilişkin betimleyici istatistikler	30
Çizelge 4.16. Teknik personelin ODOÜ toplayıcılığına ilişkin görüşlerinin dağılımı	31
Çizelge 4.17. ODOÜ'nün kırsal alanlara yaptığı katkı/etki düzeylerine ilişkin görüşler	32
Çizelge 4.18. Kekik toplayıcılığının geleceğine ilişkin teknik personelin görüşleri	32
Çizelge 4.19. Geçmişten günümüze kekik alanlarının değişimine ilişkin görüşler	32
Çizelge 4.20. Cinsiyete göre bağımsız örneklem t testi sonuçları	33
Çizelge 4.21. Medeni hale göre bağımsız örneklem t testi sonuçları	33
Çizelge 4.22. Eğitim durumuna göre varyans analizi sonuçları	34
Çizelge 4.23. Yaş gruplarına göre varyans analizi sonuçları	35

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

da	Dekar
ha	Hektar
kg	Kilogram
ODOÜ	Odun Dışı Orman Ürünleri
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
sd	Serbestlik Derecesi
SPSS	Statistical Package for Social Science
TL	Türk Lirası

1. GİRİŞ

Türkiye konum itibariyle Avrupa ve Asya kıtalarının doğrudan kesişim noktasında yer almakta, Afrika kıtasının ise çeşitli ekosistem özelliklerini barındırmaktadır. Ülkemizde özellikle bitki coğrafyası sınırları olarak, Akdeniz, İran-Turan ve Avrupa Sibiryaya fitocoğrafik bölgeleri yer almaktadır. Bulunduğu bu coğrafi konum ve ekosistem özellikleri dolayısıyla iklimsel, topografik, jeolojik farklılıklara sahip olan ülkemiz, sınırsız sayıda canlı için ekolojik farklılıkları içermektedir. Ayrıca başta bitki türleri olmak üzere birçok canlı grubu için gen merkezi niteliği taşımaktadır (Ekim vd., 2000).

Odun dışı orman ürünleri (ODOÜ) ülkemizde cumhuriyet öncesi dönemlerde “mahsulat” olarak isimlendirilmektedir (Kılıç, 2018). Yakın zamana kadar bu ürünler için “tali orman ürünü” kavramı kullanılmıştır (Ok ve Tengiz, 2018). Ancak günümüzde menengiç, kekik, adaçayı, ıhlamur, kuşburnu ve reçine gibi çeşitli bitkisel ve yaban hayatı gibi hayvansal ürünler, kullanıldığı amaca göre yeri geldiğinde odun hammaddesinden daha değerli olabildiği belirtilerek tali orman ürünü yerine ODOÜ olarak isimlendirilmesinin daha doğru olacağı kabul edilmiştir (Bozkurt vd., 1982; Türker vd., 2001; Kılıç, 2018). Günümüzde ise “orman ana kaynağı olan ve odun hammaddesi dışında kalan her türlü bitkisel ve hayvansal ürünler, ODOÜ” olarak adlandırılmaktadır (Kurt vd., 2016).

ODOÜ'nün hem dünyada hem de ülkemizde yeri her geçen gün artmaktadır. Bu gelişmeler sonucunda Orman Genel Müdürlüğü (OGM) bünyesinde 2011 yılında “Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı” kurulmuştur. 2023 yılında ise daire başkanlığının ismi “Ekosistem Hizmetleri Dairesi Başkanlığı” olarak değiştirilmiştir. Bu değişim ekosistem hizmetlerinin günümüzdeki yeri ve öneminin artışı ile açıklanabilmektedir. Daire başkanlığının örgüt yapısında yer alan şube müdürlükleri aşağıda gösterilmiştir;

- Bitkisel Ürün Şube Müdürlüğü,
- Biyolojik Çeşitlilik Şube Müdürlüğü,
- Ekosistem Hizmetleri Değerlendirme Şube Müdürlüğü,
- Ekoturizm Şube Müdürlüğü,

- Hayvansal Ürünler Şube Müdürlüğü
- Orman Parkları Şube Müdürlüğü ve
- Planlama Şube Müdürlüğü.

Ekosistem Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın görevleri arasında yer alan “orman ekosistem hizmetleri ve ürünleri ile biyolojik çeşitliliğinin tespiti, envanteri, planlaması, haritalandırılması, projelendirilmesi, üretimi, taşınması, depolanması, işlenmesi, tanıtımı, pazarlanması, standardizasyonu, değer tespiti, belgelendirme ve sertifikasyonu ile araştırma ve geliştirme çalışmalarına ait usul ve esasları düzenlemek” görevleri ODOÜ'nün bitkisel ürünler bölümüyle büyük oranda ilişkilidir. Belirlenen bu görevler taşrada orman bölge müdürlükleri bünyesinde kurulan şube müdürlüklerince yürütülmektedir.

Ülkemizde tıbbi amaçlarla kullanılan bitki türü sayısı 500 civarındadır. Doğadan toplanarak ticarete konu olan bitki türü sayısı 346, ihraç edilen tür sayısı da 112'dir (Balcı, 2011). Bu ürünler tıbbi amaçların yanında kozmetik, süsleme gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

Son yıllarda odun dışı bitkisel ürünlerin etnobotanik amaçlarla kullanımına yönelik çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda ürünlerin yöresel kullanımları araştırılmış ve diğer çalışmalar ile karşılaştırılmıştır (Kendir ve Güvenç, 2010; Balos vd., 2022; Demirelma ve Ersoy Depreli, 2023; Akan ve Balos, 2023; Ginko vd., 2023). Bir diğer araştırma alanı özellikle kentlerdeki nihai tüketicilere yönelik araştırmalardır. Bu araştırmalarda bitkisel kökenli ODOÜ'nün kullanım amaçları ekseninde araştırmalar yapılmıştır (Korkmaz ve Fakir, 2009; Korkmaz vd., 2011, Arslan, 2015; Arslan vd., 2016). Bu araştırmalarda nihai tüketicilerin özellikleri ile kullanım amaçları karşılaştırılarak hem pazarlama hem de üretim süreçlerini geliştirmeye yönelik bilgiler elde edilmiştir.

ODOÜ'nün üretim ve satışı esaslarını düzenlemek üzere 2016 yılında OGM tarafından 302 sayılı “Odun Dışı Orman Ürünlerinin Envanter ve Planlaması ile Üretim ve Satış Esasları” isimli tebliğ yayınlamıştır. Bu tebliğin içeriği “ormanlardan ve ağaçlardan elde edilen odun dışındaki biyolojik ve mineral kökenli ürünler ile kabuk, yonga, çalı,

kök, kütük, kozalak gibi odun üretimi sırasında açığa çıkan diğer ürünler ile mantarlar, orman humusu ve örtüsü”dür.

ODOÜ kırsal yörelerde yaptığı katkı bakımından kırsal kalkınma araçları arasında önemli bir konumdadır. Özellikle son yıllarda bitkisel kökenli ODOÜ piyasalarından talebin artışı toplayıcılık kapsamında elde edilen gelirlerin de artmasını sağlamıştır. Bu açıdan kırsal yörelerde ODOÜ toplayıcılığının ekonomik ve sosyal yönden analizi önemlidir. Altunel (2012) tarafından yapılan bir çalışmada ODOÜ gelirlerinin hane halkına ana geçim kaynaklarından elde edilen gelirlerin yanında ek gelir sağladığı belirtilmiştir.

Bu tez çalışmasında ODOÜ'nün kırsal yörelerde sosyo-ekonomik açıdan değerlendirilmesi Isparta İli Sütçüler İlçesi örneğinde gerçekleştirilmiştir. Bu belirlemeler odun dışı orman ürünleri toplayıcılığının sürdürülebilir yönetimi açısından önemlidir. Özellikle Sütçüler yöresi endemik Sütçüler kekiğinin doğal yayılış yaptığı ve odun dışı orman ürünü olarak toplayıcılığının yapıldığı bir yöredir. Sütçüler kekiği gerek yurtiçi gerekse yurtdışı pazarlarda tercih edilen önemli bir türdür. Bu nedenle aynı zamanda tez çalışmasında türün sürdürülebilirliğine yönelik sorunlar ve çözüm önerileri de belirlenmiştir. Ele alınan başlıca türün endemik Sütçüler kekiği olması ve dünya pazarlarında önemli bir yer tutan tür olması çalışmanın özgün değerini artırmaktadır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Ormanlardan barınma, besin, ilaç ve çeşitli sebeplerle her türlü bitkinin toplanması ve kullanılması insanlığın varoluşundan beri bir ihtiyaç olmasının yanında aynı zamanda bir gelenektir. Bu gelenek her ne kadar değişim gösterse de gün geçtikçe talep hızla artmıştır. ODOÜ hem bireysel hem de ülkesel olarak ekonomik katkı sağlamanın yanı sıra, biyolojik çeşitliliği de zenginleştirip korumasıyla ayrıca bir önem kazanmıştır (Jones vd., 2004). ODOÜ'nün kullanımının artması sonucu 20. yüzyılda Amerika ve Kanada ormancılık kurumlarının dikkati bu konulara yönelmeye başlamış, hatta ODOÜ pazar potansiyelleri ile ilgili konferans ve seminerler düzenlenmiştir. 21. yüzyılda ise bu konular üzerine bilimsel anlamda çalışmalar hız kazanmaya başlamıştır. Özellikle sağlık alanında gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılacak bitkisel orjinli ilaçların bulunması, ODOÜ üzerine olan ilgiyi daha da artırmıştır (Chamberlain vd., 2000). Aşağıda ODOÜ üzerine yapılmış ve tez konusu ile ilgili olan bazı çalışmaların özetlerine yer verilmiştir.

FAO (1995) tarafından yapılan bir çalışmada hasadı gerçekleştirilen ODOÜ için daha uygun hasat tekniklerinin geliştirilmesinin gerekliliği ortaya konmuştur. Ayrıca bu ürünlerin katma değerlerinin artırılarak pazarlanması gerektiği bildirilmiştir. Son olarak hem iç hem de dış pazarlardan gelen yoğun talep karşısında, kaynakların tükenmesi riski değerlendirilerek yönetim mekanizmalarının, türlerin sürdürülebilirliğini dikkate alacak şekilde yürütülmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Geray (1998) tarafından yapılan çalışmada ODOÜ tanımına yer verilerek, orman kaynaklarının yönetimi kapsamında ODOÜ kaynaklarının da nasıl yönetilmesi gerektiğine ilişkin bilimsel tespitler yapılmıştır.

Acartürk (2001) yaptığı çalışmasında, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yetişmekte olan odun dışı ürünlerini tanımlamıştır. Bitkilerin yerel halk tarafından tedavi amaçlı kullanımlarına yer verilen çalışmada insanlığın varoluşundan beri ODOÜ'nün sağlık amaçlı olarak kullanımına yönelik arayışın devam ettiğine dikkat çekilmiştir.

Türker vd. (2001) tarafından yapılan çalışmada, ODOÜ'nün işletmeciliğine karşılaşılan sorunlar tespit edilerek, çözüm önerileri getirilmiştir. Bu bağlamda günümüzde çağdaş ormancılık anlayışında odun dışı orman ürünlerine toplayıcıdan tüketiciye kadar tüm aşamalar için detaylı çalışmaların yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Kiriş vd. (2003) tarafından yapılan çalışmada, ODOÜ'nün OGM tamimlerindeki yeri detaylı olarak açıklamıştır. Planlamaya yönelik sorun tespitlerinin yapıldığı çalışmada planlama sürecinde daha titiz davranılmasının gerekliliği vurgulanarak ekosistemin sürekliliği sağlanması amacıyla amenajman planlarına bütünleşik ODOÜ planlarının yapılmasının gerektiği belirtilmiştir.

Alkan vd. (2006) tarafından yapılan çalışmada Isparta İlindeki kekik yetiştiriciliğine yönelik çalışmalar değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında üretim ve pazarlama sorunlarının ön plana çıktığı belirlenmiştir.

Büyükgebiz (2006), Süleyman Demirel Üniversitesi'nde yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında, çalışma bölgesinde olan Isparta ili Sütçüler ilçesinde son yıllarda odun üretimin yanında ODOÜ üretiminin de yapıldığı belirtilerek bölgenin ODOÜ veren türler bakımından zengin olduğu belirtilmiştir.

Büyükgebiz vd. (2009) tarafından yapılan "Sütçüler (Isparta) Yöresinde Doğal Odun Dışı Bitkisel Orman Ürünleri ve Geleneksel Kullanımları" başlıklı çalışmada, çeşitli alanlarda kullanılan ODOÜ'ler ve geleneksel kullanımlara yönelik belirlemeler yapılmıştır. Çalışmada 38 familya ve 62 cinse ait 74 ODOÜ değerlendirilmiştir.

Ülkemiz için önemli bir diğer çalışmada Batı Akdeniz Bölgesi'nde Fakir vd. (2009), tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında ODOÜ olarak kullanılan bitki taksonlarının önemli botanik özellikleri yetişme yeri istekleri, alandaki yayılışları, yetiştikleri yükselti, ODOÜ olarak kullanılan kısımları, hasat edilme zamanları, hasat yöntemleri, taşınmaları, depolanmaları, endüstriyel kullanım alanları ve endemik olanların belirlenmesi gibi verileri içeren detaylı bir bilgi kaynağı oluşturulmuştur.

Korkmaz ve Fakir (2009), “Odun Dışı Orman Ürünlerine İlişkin Nihai Tüketici Özelliklerinin Belirlenmesi” başlıklı Isparta İline yönelik yapılan çalışmada, tüketici yapısı, eğilimleri ve tercihlerini belirlemiştir. Araştırma sonuçlarında; tüketiciler sağlık, tedavi ve yemek amacıyla odun dışı ürünleri kullanmaktadır. Anket katılımcılarının odun dışı ürünlerin kullanımında doz ve yan etkiler konusunda bilgi eksiklikleri bulunduğu görülmüştür. Toplanan ODOÜ'nün işlem görmeden tüketildiği görülmektedir. Tüketimleri etkileyen ana faktörler ise aile ve yakın çevre önerileri olduğu görülmüştür. Tüketimi etkileyen alışkanlıkların geleneksel olduğu belirlenmiştir.

Demirci (2011) tarafından yapılan çalışmada, ülkemizde büyük bir potansiyelinin bulunduğu ODOÜ'nün Türkiye Ormancılığındaki yeri ve önemi, ODOÜ üretimi konusunda sorunlar irdelenmiştir.

Kazaz (2013) tarafından yapılan çalışmada Akdeniz Bölgesinde bulunan Akdeniz iklimi daha etkili olan Isparta İli, Sütçüler İlçesinde bulunan odun dışı orman ürünü olan kuşburnunun coğrafi olarak dağılımı modellenmiştir.

Korkmaz (2013) tarafından yapılan çalışmada Bolu, Bursa, Isparta ve İstanbul Orman Bölge Müdürlüklerinde yapılan ODOÜ yönetim planları incelenmiş ve planların eksik yönleri belirlenerek, yönetim plan modellerinin geliştirilmesine yönelik öneriler getirilmiştir.

Yıldırım ve Köse (2013) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'nin ODOÜ ihracatına yönelik ürün bazında veriler sunularak ODOÜ değerlerinin artırılmasına yönelik politika geliştirme önerilerine yer verilmiştir

Ok ve Tengiz (2018) tarafından yapılan çalışmada ülkemizin ODOÜ kapasitesine yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmada son yıllardaki gelişimin ODOÜ çeşitliliğinin farkına varıldığı, örgütsel yapı içerisinde bu kapsamda bir daire başkanlığının kurulduğu ancak özellikle planlama ve sürdürülebilir yönetim süreçlerinin yeterli olmadığına ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

Kılıç (2018), Osmanlı İmparatorluğu döneminde ODOÜ'nün günümüzdeki gibi herhangi bir sınıflandırmaya tabi olmadığı, ODOÜ ve odunu ormanlardan sağlanan ürün bazında değerlendirildiği, ana ürün ve tali ürün olarak ayrılmadığı çalışmada vurgulanmaktadır. Ayrıca gemilerin ahşap kısımları için katran, reçine gibi ürünlerin ön plana çıktığı belirtilmiştir. Önemli diğer bir nokta, 1908 yılında yayınlanmış olan istatistiğe göre 100 civarı ürünün 17 ülkeye ihracatının yapıldığı belirtilmektedir.

Çakmaklı (2019) tarafından yapılan çalışmada Bartın ilinde ODOÜ kapsamında doğal olarak yayılış gösteren türler belirlenerek bu türlerin üretim ve pazarlamasına ilişkin konular araştırılmıştır. Çalışma sonucunda ODOÜ'nün il düzeyindeki sosyoekonomik katkıları belirlenerek bu katkının geliştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Korkmaz ve Duman (2019) tarafından yapılan çalışmada kekik, defne yaprağı, kestane ve çam fıstığının dışı ticaretine yönelik projeksiyonlar yapılarak öneriler sunulmuştur.

Komut (2019) tarafından yapılan çalışmada ODOÜ'ye ilişkin orman köylerinde yaşayan halkın farkındalığı Elazığ ili örneğinde belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, yöre halkı tarafından ODOÜ'nün üretim süreçlerinin devlet kontrolünde devam etmesinin uygun olduğunun yaygın bir şekilde dile getirildiği belirlenmiştir.

Korkmaz ve Dündar (2019), ODOÜ'nün pazarlanması ile ilgili bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışma da odun dışı orman ürünlerini satın alırken tüketicileri etkileyen faktörlerin neler olduğu üzerinde durulmuştur. Burdur ilinde gerçekleştirilen çalışmada çeşitli istatistik analizlerinden yararlanarak bu faktörler ortaya koyulmuştur.

Akyol ve Tanas (2019), kızcılık türünün sosyo-ekonomik katkılarını inceledikleri çalışmalarında kırsal yörede yaşayan insanların gelir seviyelerinin düşüklüğü ve göç gibi olguların bu insanların yaşamını olumsuz etkilediğini belirterek kızcılık ağaçlarına yapılacak bakım müdahaleleri ile verimin arttığı ve bu çalışmaların gelir getirici etkileri nedeniyle yöre insanları tarafından desteklendiği belirtilmiştir.

Ülkemizde 2019 yılı sonu itibariyle ODOÜ niteliği taşıyan ve üretimi yapılabilen 250 farklı türün envanter çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma neticesinde ilk olarak Türkiye'de 1.7 milyon ha alanda bulunan ODOÜ için hazırlanmış 1953 adet yönetim

planının oluşturulduğu belirtilmiştir. Elde edilen bir diğer önemli veri ise ülkemizdeki ODOÜ'lerin 880 milyon dolar piyasa değerine sahip olmasıdır. Fakat ODOÜ satışlarından orman köylülerinin elde ettiği gelirin sadece 123 milyon dolar olduğu belirtilirken, Orman Genel Müdürlüğü'nün ise bu satışlardan elde ettiği gelirin 2.2 milyon dolar olduğu ifade edilmiştir (OMO, 2020).

Başar vd. (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ülkemizde ODOÜ ihracatı Ege Bölgesinde yoğunluklu olarak bulunan firmalar aracılığıyla gerçekleştirildiği belirtilerek Ege Bölgesinde yer alan bazı illerde faaliyet gösteren ODOÜ sanayi işletmelerinin genel profilleri değerlendirilmiş, çoğunun kurumsallaşma sürecinin başında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca firmaların en çok kekik, defne yaprağı, ada çayı, biberiye ürünlerini işlediği yapılan çalışmada belirlenmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

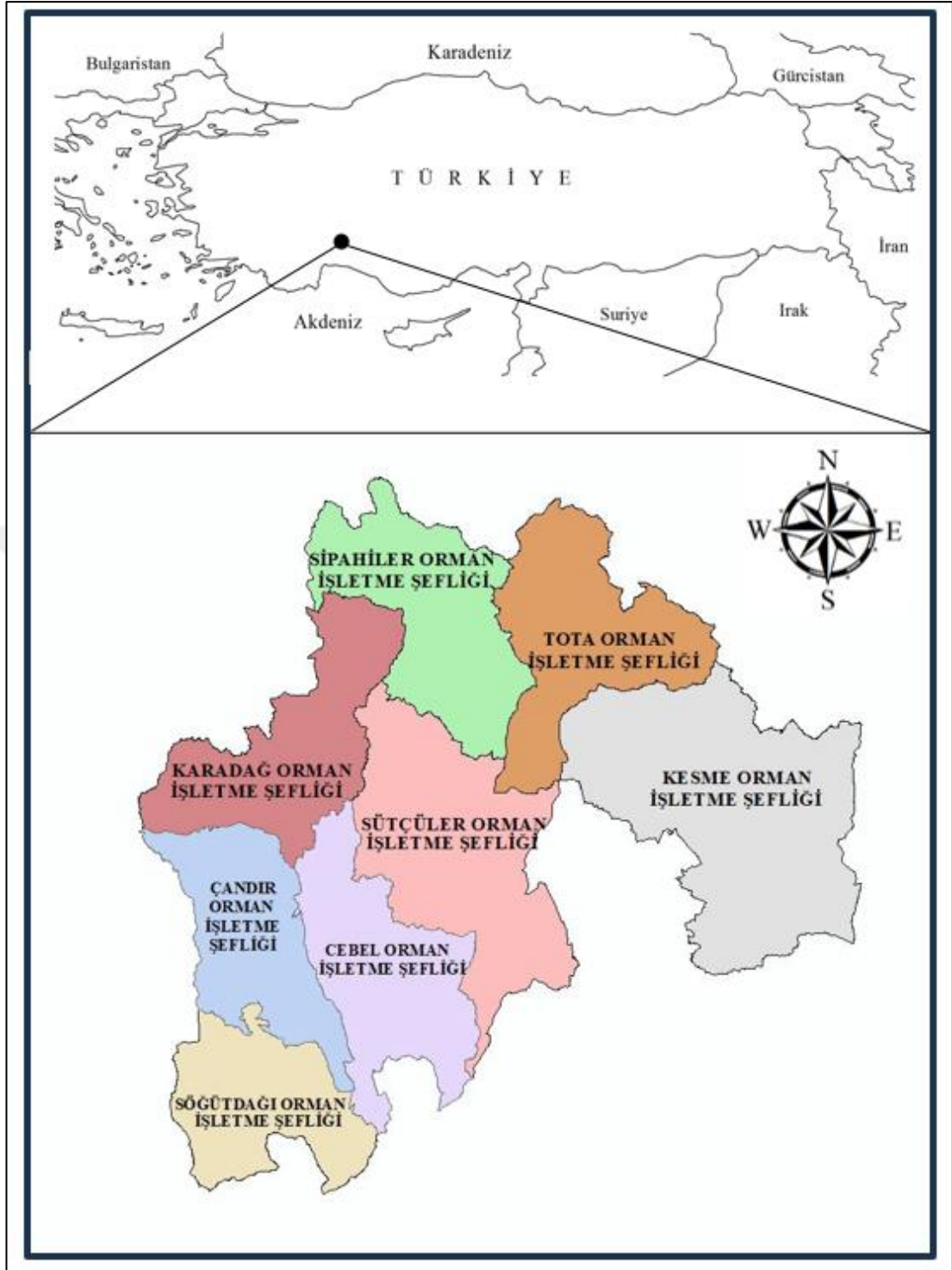
Isparta Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü bitkisel kökenli odun dışı orman ürünleri toplayıcılığı açısından çok önemlidir. Bu tez çalışmasının amacı, Sütçüler orman İşletme müdürlüğü sınırları içerisinde yer alan yörede Sütçüler Kekiği başta olmak üzere odun dışı bitkisel orman ürünleri toplayıcılığının kırsal uğraşı düzenleri arasındaki payı ve hane gelirlerine katkılarını belirlemek, sürdürülebilir üretime yönelik sorunları ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmektir.

3.1. Araştırma Alanının Tanıtımı

Tez kapsamında Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü araştırma alanı olarak seçilmiştir. Bu seçimin nedenleri aşağıda açıklanmıştır:

- Ormanlık etkinlikleri arasında odun hammaddesi üretiminin yoğun olarak yapıldığı işletme ormanlarında odun dışı orman ürünleri toplayıcılığı da yoğun olarak yapılmaktadır.
- Özellikle yörede endemik bir tür olan ve Sütçüler (Tota) kekiği olarak dünya pazarlarında tanınan yayla kekiği (*Origanum minutiflorum* O. Schwarz et. P. H. Davis) toplayıcılığı yapılmaktadır.
- Ayrıca adaçayı (şalba) başta olmak üzere diğer türlere ilişkin ürünlerin de toplayıcılığı devam etmektedir.

Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü, 01.03.1960 tarihinde Sütçüler İlçesinin tamamı, Bucak, Eğirdir ve Serik İlçelerinin bir kısmını kapsayacak şekilde kurulmuş olup; Merkezi Sütçüler İlçesindedir. 110 268.4 ha sorumluluk alanına sahip, orman işletme müdürlüğünün %82.8'i (91 334.5 ha) ormanlık alan, %17.2'si (18 933.9 ha) açıklık alan oluşturmaktadır. Ormanlık alanın 49 205.5 ha'sı normal kuru, 34 277.0 ha'sı bozuk kuru niteliğindedir. Orman işletme müdürlüğümüz bünyesinde; 8 adet orman işletme şefliği ve 1 adet kadastro ve mülkiyet şefliği olmak üzere 9 şeflik bulunmaktadır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Araştırma alanı

Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğünün yıllar itibariyle (2020-2023 yılları) önemli ODOÜ üretim miktarları ile tarife bedelleri ve toplam cari gelirler Çizelge 3.1’de gösterilmiştir. Öne çıkan en önemli ürünler; kekik, adaçayı (şalba) ve mersin sürgünüdür.

Çizelge 3.1. Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü'nün ODOÜ üretim ve satış verileri

Yıl	Ürünler	Kekik	Adaçayı (Şalba)	Kardelen	Mersin Sürgünü	TOPLAM
2020	Ü. Miktar (kg)	121 000.00	56 500.00	-	32 000.00	
	T.bedeli (TL/kg)	0.17	0.17	-	0.43	
	Toplam (TL)	20 570.00	9 605.00	-	13 760.00	43 935.00
2021	Ü. Miktar (kg)	150 000.00	58 000.00	625.00	20 000.00	
	T.bedeli (TL/kg)	0.20	0.20	1.28	0.20	
	Toplam (TL)	30 000.00	11 600.00	800.00	4 000.00	46 400.00
2022	Ü. Miktar (kg)	174 000.00	73 000.00	772.98	246 133.83	
	T.bedeli (TL/kg)	0.26	0.26	1.66	0.64	
	Toplam (TL)	45 240.00	18 980.00	1 283.15	157 525.65	223 028.80
2023	Ü. Miktar (kg)	208 676.94	60 338.00	617.48	206 062.69	
	T.bedeli (TL/kg)	0.40	0.40	2.50	0.40	
	Toplam (TL)	83 470.78	24 135.20	1 543.70	82 425.08	191 574.75

3.2. Veri Toplama Yöntemleri

Araştırmanın ana materyalini anket ve mülakatlar ile elde edilen veriler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 28.04.2022 tarih ve 105/01 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır. Ayrıca çalışmada, konuyla ilgili yazılı ve basılı kaynaklardan ve Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü'nden sağlanan verilerden yararlanılmıştır. Konu ile ilgili olarak ODOÜ toplayıcıları (yöre halkı), aracı firmalar ve orman işletme müdürlüğü teknik personeli olmak üzere üç ilgi grubuna yönelik veri toplama çalışmaları yürütülmüştür.

Toplayıcılardan veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Anket formunda yer alan soru ve önermeler için öncelikle konuyla ilgili akademisyen ve uygulayıcılarla görüşülmüş ve Çakmaklı (2019) tarafından yapılan çalışmadan da yararlanılmıştır. Anket formlarına son hali, ön testlerin sonucunda verilmiştir. Uygulanan anket formunun bir örneği ekler bölümünde sunulmuştur (EK A). Yapılması gereken en az anket sayısının yani örnek büyüklüğünün belirlenmesinde, sınırlı toplumlarda kullanılan ve aşağıda açıklanan Denklem (3.1)'den faydalanılmıştır (Baş, 2010);

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1)+t^2pq} \quad (3.1)$$

Burada;

n: Örnek büyüklüğünü,

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde t tablosuna göre bulunan teorik değer (%95 güven düzeyi için 1.96),

N: Ana kütle büyüklüğünü (500),

p: Ölçmek istenilen büyüklüğün ana kütlede bulunma olasılığını (0.5),

q: Ölçmek istenilen büyüklüğün ana kütlede bulunmama olasılığını (0.5),

d: Kabul edilen örnekleme hatasını (%10 olarak alınmıştır) göstermektedir.

Örnek büyüklüğünün belirlenmesinde örnekleme hatası %10 olarak kabul edilmiştir. Ölçmek istenilen büyüklüğün ana kütlede bulunma ve bulunmama olasılıkları, örneklemin homojen olmadığı ve çok farklı özellikler gösterdiği varsayımıyla (Baş, 2010) sırasıyla $p=0.5$ ve $q=0.5$ olarak alınmıştır. Yörede yapılan araştırma ve incelemelere göre yaklaşık 500 kişinin toplayıcılık yaptığı belirlenmiştir. Bu kapsamda yukarıdaki eşitlik kapsamında en az anket yapılması gereken kişi sayısı 81 olarak belirlenmiş olup toplam 90 kişi ile anket çalışmaları yürütülmüştür.

Diğer ilgi grupları olan firmalar ve orman işletme müdürlüğü teknik personelinin görüşlerini belirlemeye yönelik veriler ise yapısal mülakat formları yardımıyla toplanmıştır. Bu formlar ekler bölümünde yer almaktadır (EK B ve EK C). Yöredeki toplayıcılardan ürün satın alan ve/veya firmaları adına toplayıcılık yaptıran toplam 8 firma sahibi ile mülakat çalışmaları yürütülmüştür. Orman İşletme müdürlüğünde ise toplam 10 teknik personel (orman mühendisleri) ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Değerlendirme Yöntemleri

Anket ve mülakat çalışmalarından elde edilen bilgiler araştırmanın birincil verilerini oluşturmaktadır. Anket ve mülakat formlarında yer alan soru ve önermelere verilen yanıtlar, öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmış ve istatistik analizler, SPSS (Statistical Package for Social Science) istatistik paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

Analizlerde, öncelikle verinin özelliğine göre frekanslar ve betimleyici istatistik analizlerden (aritmetik ortalama, standart sapma vb.) yararlanılmıştır. Anket verilerinin parametrik veri olup olmadığını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Kolmogorov-Smirnov

testi sonucunda anlamlılık değeri $p < 0.05$ bulunduğu için verilerin normal dağılmadığı belirlenmiş olmasına karşın arpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.5 arasında olmasından dolayı verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilerek (Tabachnick ve Fidell, 2013) parametrik testlerin uygulanmasına karar verilmiştir.

Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendiği için toplayıcıların sosyo-demografik özelliklerine (yaş, cinsiyet, medeni hal vb.) göre istatistiksel farklılık olup olmadığı; iki değişkenli gruplar için bağımsız örnekleme t testi ile  ve daha fazla değişkene sahip gruplar için tek yönlü varyans analizi ile belirlenmiş olup varyans analizi sonucunda farklılıkların belirlenebilmesi için Tukey HSD testi uygulanmıştır. Veri analizinde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Odun Dışı Orman Ürünleri Toplayıcılarına Yönelik Bulgular

4.1.1. Toplayıcıların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri

Isparta İli, Sütçüler İlçesi ve Köylerinde yaşayan toplayıcıların %74.4 evlidir. Hanelerde ikamet eden kişi sayısı genellikle (%77.8) 1-4 arasında değişmekte olup çekirdek aile tipinin toplayıcılar arasında yaygın olduğu görülmektedir. Yaş grupları açısından bir değerlendirme yapıldığında toplayıcıların büyük bir bölümü (%63.4), 26-65 yaş aralığındaki bireylerdir. Özellikle 25 ve daha küçük yaştaki bireylerin oranının düşük oluşu kırsal alanlardaki genç nüfusun azalması ile açıklanabilir (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Toplayıcıların yaşı, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durumu

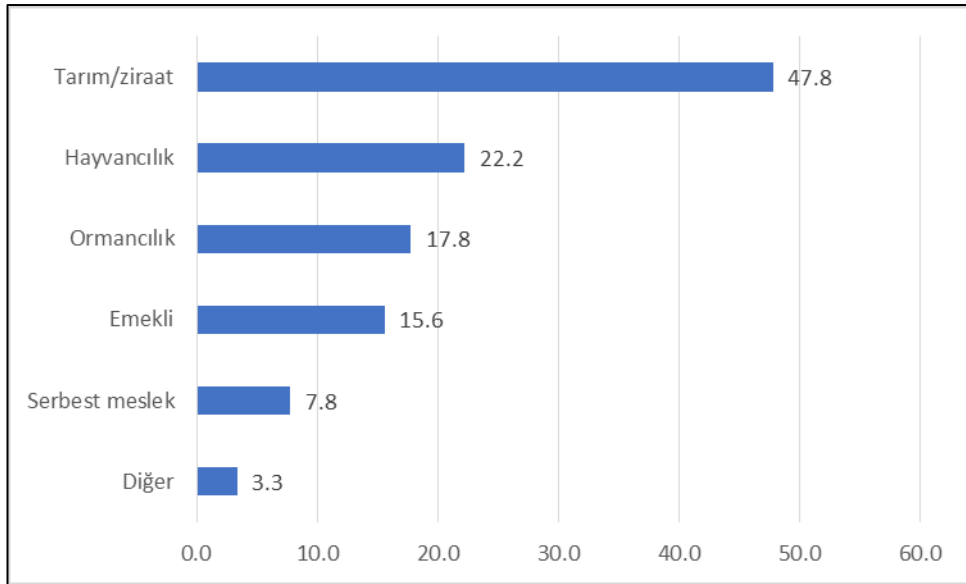
Medeni Durumu	Sayı	%
Evli	67	74.4
Bekar	23	25.6
Yaş	Sayı	%
≤ 25	17	18.9
26-45	25	27.8
46-65	32	35.6
>65	16	17.8
Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	80	88.9
Kadın	10	11.1
Eğitim Durumu	Sayı	%
Okur-yazar değil	4	4.4
Okur-yazar	35	38.9
İlkokul	19	21.1
Ortaokul	9	10.0
Lise	13	14.4
Üniversite	10	11.1
Hanelerde İkamet Eden Kişi Sayısı	Sayı	%
1-4	70	77.8
5-8	19	21.1
9-12	1	1.1

Ankete katılan toplayıcıların büyük bir bölümü erkektir. Eğitim durumu itibariyle okur yazar olanlar (herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmayanlar) ve ilkokul mezunları çoğunluktadır. Düşük düzeyde de olsa lise ve üniversite mezunları da bulunmaktadır. Dikkati çeken bir nokta toplayıcılar arasında okuma yazma

bilmeyenlerin oranıdır. Türkiye İstatistik Kurumunun 2022 yılı Ulusal Eğitim İstatistiklerine göre ülke geneli okuma yazma bilenlerin oranı %97.6 olup kadınlarda bu oran %95.9, erkeklerde ise %99.3'tür (TÜİK, 2023). Ankete katılan bireyler arasında okuma yazma bilmeyenlerin oranının Türkiye ortalamalarından yüksek olduğu gözlenmektedir (Çizelge 4.1).

Toplayıcıların gelir durumları açısından yapılan betimleyici istatistiklere göre beyan edilen en düşük aylık gelir düzeyi 1000 TL, en yüksek gelir düzeyi 20 000 TL'dir. Aritmetik ortalama 4239.53 TL olarak hesaplanmış olup standart sapma 3085.99 TL'dir. Verilerin toplandığı 2022 yılının ilk yarısında uygulanan asgari ücretin 4253.40 TL olduğu düşünüldüğünde toplayıcıların ortalama gelir düzeyinin asgari ücret seviyesinde olduğu görülmektedir.

Yörede yaşayan ve toplayıcılık yaparak anket çalışmasına katılan bireylerin öncelikli geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Üçüncü sırada ormancılık etkinlikleri gelmektedir (Şekil 4.1). Arazi sahipliği açısından çoğunlukla hane başına 1-10 dekar arasında değişen arazi varlığı ile tarımsal faaliyet yapılmaktadır.

Şekil 4.1. Toplayıcıların ana geçim kaynakları

4.1.2. Odun dışı orman ürünlerine yönelik bilgi düzeyi ve bilgi kaynakları

ODOÜ'lerin bazıları doğrudan tüketildikleri zaman zehirli olabilmektedir. Bu noktada türlerin ayrımının iyi yapılabilmesi ve zehirli olan/olmayan türlerin ayırt edilebilmesi önem arz etmektedir. Toplayıcıların büyük bir bölümü (%75.6) bu türleri ayırt edebildiğini belirtmektedir. Bu oranın yüksekliği bu bilginin de geleneksel olarak nesilden nesile aktarıldığını göstermektedir. Ancak toplayıcıların görece olarak düşük olarak görünse de yaklaşık dörtte birinin bu konuda bilgi sahibi olmaması önemli bir bulgudur.

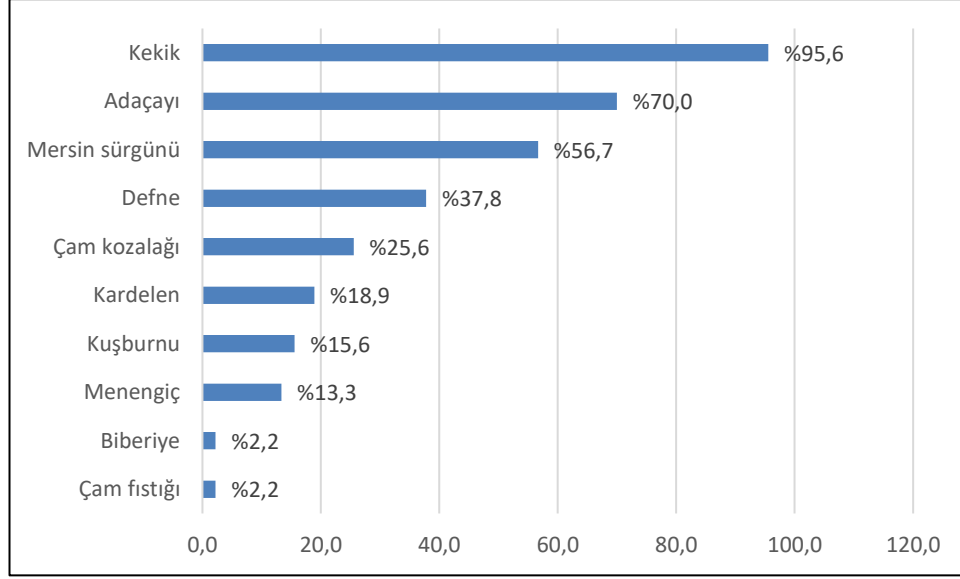
Toplayıcıların ODOÜ ile ilgili bilgi kaynakları (ODOÜ'yü tanıma, toplama usulleri, işleme ve faydaları) incelendiğinde öne çıkan bilgi kaynakları, aile büyükleri ve yakın çevre (komşular, arkadaşlar vb.)'dir (Çizelge 4.2). Bu bulgu bilgilerin geleneksel olarak nesilden nesile aktarıldığının da bir göstergesidir.

Çizelge 4.2. ODOÜ ile ilgili bilgi kaynakları

Seçenekler	Sayı	%
Aile büyükleri	53	58.9
Komşu/arkadaş	28	31.1
Orman teşkilatı / ziraatçı	8	8.9
Diğer	1	1.1

4.1.3. Odun dışı orman ürünlerine ilişkin ekonomik değerlendirmeler

Yörede toplanan ürünlerin yüzdesel dağılımı Şekil 4.2'de gösterilmiştir. Kekik (%95.6) en fazla toplanan üründür. Bunu adaçayı ve mersin sürgünü izlemektedir. Defne yaprağı ve çam kozalağı da öne çıkan diğer ürünlerdir. Kardelen, kuşburnu ve biberiye düşük düzeyde toplayıcılığı yapılan ürünlerdir (Şekil 4.2). Kekiğin en fazla toplanan ürün olması Sütçüler Yöresinde doğal olarak yetişen kekiğin pazarda önemli bir yeri olmasından kaynaklanmaktadır. İlerleyen bölümlerde kekik üretimi ayrıca ele alınmıştır.

Şekil 4.2. Yöreden toplanan ODOÜ'nün dağılımı

Toplayıcıların topladıkları ürünleri satış biçimleri de önemlidir. Çizelge 4.3'de görüldüğü üzere toplanan ürünlerin büyük bir bölümü aracı firmalara satılmaktadır. Genellikle aracı firmalar ürünleri köylerden satın almaktadır. Bunun yanında perakende olarak nihai tüketicilere pazarlarda satış ve kooperatife satışlar da düşük düzeyde de olsa tercih edilmektedir. Toplayıcıların %63.3'ü topladıkları ürünlerin bir kısmını kendi tüketimleri için ayırmaktadır. Bu miktarlar düşük düzeydedir.

Çizelge 4.3. ODOÜ'nün satış biçimleri

Seçenekler	Sayı	%
Kooperatif	11	12.2
Aracı firma (Tüccar)	53	58.9
Aktar (Baharatçı)	5	5.6
Fabrika (İmalatçı)	7	7.8
İhracatçı	1	1.1
Perakende satış	13	14.4

Yıllık ortalama hane başı toplanan toplam ürün miktarı 1189.17 kg/yıl olarak hesaplanmış olup en yüksek miktar 8000 kg/yıl olarak belirlenmiştir. 2020 ve 2021 yılları için elde edilen gelirleri beyan edenlere göre betimleyici istatistikler Çizelge 4.5'te gösterilmiştir. Cari gelirler bakımından 2020 yılında hane başı ortalama ODOÜ toplayıcılığı geliri 5957.04 TL/yıl, 2021 yılında ise 8743.06 TL/yıl olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 4.4). Hane ortalama gelirleri ile kıyaslandığında hane gelirlerinin yaklaşık 2 aylık gelirin toplayıcılıktan elde edildiği görülmektedir. Hane halkı gelirine yapılan bu katkının önemli düzeyde olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.4. Yıllar itibariyle elde edilen gelirlere ilişkin betimleyici istatistikler

Yıl	n	Ortalama	Standart sapma
2020	81	5957.04	9649.78
2021	80	8743.06	10 858.40

Ürünlerin satış fiyatları değerlendirildiğinde toplayıcılıkta öne çıkan kekik ve adaçayı için bir değerlendirme yapılmıştır. 2020 yılında yörede ortalama olarak kekiğin fiyatı 10.46 TL/kg ve adaçayının fiyatı 8.46 TL/kg iken 2022 yılında bu değerler sırasıyla; 15.41 TL/kg ve 13.55 TL/kg şeklinde oluşmuştur. Toplayıcıların büyük bir bölümü (%70.0) ODOÜ fiyatları düşük bulmakta olup bu konudaki memnuniyetsizliklerini dile getirmektedir.

Toplayıcıların %70'i ODOÜ toplayıcılığının ana geçim kaynağı olamayacağını ancak yan gelir olarak hanelere katkı yapabileceğini düşünmektedir. Bunun en önemli nedeni ODOÜ'lerin yılın belirli zamanlarında toplanması ve aralıklı olarak gelir getirmesi olarak ifade edilmektedir. Ayrıca elde edilen gelirlerin toplam gelir içindeki payı da bu durumu desteklemektedir.

4.1.4. ODOÜ toplama tekniği ile ilgili bulgular

Toplayıcıların yarısından fazlası (%56.7) her yıl farklı alanlarda toplama yapmaktadır. Her yıl aynı alandan toplama yaptığını belirtenlerin oranı azımsanmayacak düzeydedir (%43.3). Bu durumun sürdürülebilir üretim açısından değerlendirilmesi gerekir. “Kaynağı aşırı kullanmanın ne anlama geldiğini biliyor musunuz?” şeklinde yöneltilen soruya verilen yanıtlarda toplayıcıların %34.4'ünün hayır yanıtını vermesi bu konunun önemini artırmaktadır.

Toplayıcılığı yapılan ürünlerden kültür olarak yetiştiriciliğini yapanların oranı %21.1 ile düşük düzeydedir. Yörede tarla/sera ortamında kekik yetiştiriciliği düşük düzeyde de olsa yapılmaktadır.

Yöre dışardan ODOÜ toplayıcılığı için gelenler vardır. Ancak düşük düzeyde olup bazı bölgelere gelmektedir. Toplayıcıların bu konudaki değerlendirmelerinde dışardan toplamaya gelenlerin olduğunu belirtenlerin oranı %37.8 iken sorulan soruya hayır yanıtını verenlerin oranı %62.2'dir.

Toplayıcılar arasında doğrudan aracı firma adına toplayıcılık yapan bireyler de bulunmaktadır. ODOÜ toplayıcılığı tarife bedeli ile yapılmakta olup bu bedel orman işletme müdürlüğüne ödenmektedir. Toplayıcıların %58.8'i, bu bedeli doğrudan öderken, %9.6'sı aracı firmanın ödeme yaptığını belirtmektedir. Herhangi bir bedel ödemeksizin toplayıcılık yapanların oranı %31.6'dır. Bu oran kayıt dışı (kaçak) toplayıcılık kapsamında çok yüksektir. Bu şekilde toplayıcılık yapanların bir bölümü herhangi bir ücret ödenmesi gerektiğini bilmediğini belirtmektedir.

ODOÜ ürünleri toplayıcılığı için orman işletme müdürlüğünce verilen eğitime katılmış olanlar %10 ile düşük düzeydedir. Toplayıcıların büyük bir bölümünün (%90.0) herhangi bir eğitim çalışmasına katılmamış olması sürdürülebilir üretim ve pazarlama konusundaki sorunlar ile birlikte değerlendirilmelidir. Benzer bir durum izinsiz toplamanın cezası ile ilgilidir. Toplayıcıların %44.4'ü izinsiz toplamanın cezasının olduğunu bilmediği belirtmektedir. Kayıt dışı toplama ile ilgili konularda da benzer bulgulara ulaşılmıştır.

Yörede ODOÜ toplayıcılığında kullanılan yöntemler arasında toprak üstü kısımlarının kesilmesi öne çıkmaktadır. Bunun yanında elle koparma da yoğun olarak kullanılan bir diğer yöntemdir. ODOÜ'nün kökünden sökülerek toplanması düşük düzeydedir (Çizelge 4.5). Özellikle yörede kekik, adaçayı ve mersin sürgünü öncelikli olduğu düşünüldüğünde toprak üstü kısımlarının bir kesici alet (bıçak vb.) yardımıyla kesilerek toplanması en uygun üretim biçimidir. Gerek el ile koparmak gerekse kökünden sökmek uygun olmayan üretim biçimleridir.

Çizelge 4.5. ODOÜ toplama biçimleri

Seçenekler	Sayı	%
El ile kopararak	37	41.1
Kökünden sökerek	2	2.2
Toprak üstü kısmını keserek	51	56.7

4.1.5. Odun dışı orman ürünleri toplayıcılığına yönelik bilgi düzeyi ve algılar

Toplayıcılara farklı konulardaki bilgi düzeyleri ve algılarını ölçmek adına önermeler sunulmuş ve Çizelge 4.6'da gösterilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Çizelge 4.6. ODOÜ toplayıcılığına yönelik bilgi düzeyi ve algılar

Önermeler	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Orman işletmeden toplama için izin almak kolay	5	5.6	4	4.4	11	12.2	30	33.3	40	44.5
Toplama sürecinde orman işletmesi yeterli düzeyde denetim yapıyor	6	6.7	5	5.6	11	12.2	27	30	41	45.5
Orman işletmesi bu bitkilerden faydalanmayı düzenlemek için planlamalara başladı.	18	20.0	7	7.8	26	28.9	29	32.2	10	11.1
Toplama konusunda orman işletmesi ile sorun yaşamıyoruz.	5	5.6	10	11.1	17	18.9	27	30.0	31	34.4
Firmaların istediği kalite ve özellikte ürün bulmak bu bölgede çok zor.	32	35.6	8	8.9	22	24.4	22	24.4	6	6.7
Gelecekte bu ürünler kültürel olarak tarla ve seralarda daha fazla yetiştirileceği için doğadan toplama azalacaktır.	3	3.3	10	11.1	36	40.0	30	33.3	11	12.3
Talep gün geçtikçe artacağından ormandan toplama devam edecektir.	2	2.2	9	10.0	23	25.6	21	23.3	35	38.9
Topladığımız ürünlerin nakliyatında sorunlar yaşıyorum.	24	26.7	18	20.0	22	24.4	6	6.7	20	22.2
Ürünlerin pazarlanması konusunda sorunlar yaşıyorum.	26	28.9	22	24.4	14	15.6	20	22.2	8	8.9
Üretim tekniği konusunda yeterli düzeyde bilgim yok.	25	27.8	10	11.1	15	16.7	26	28.9	14	15.5
Bazı yıllarda bitkilerin sürekliliği için toplanmanın yasaklanması kararını doğru buluyorum.	1	1.1	7	7.8	26	28.9	26	28.9	30	33.3
Ürün miktarının azalmasında iklim değişikliğinin önemli etkisi olduğunu düşünüyorum.	-	-	7	7.8	20	22.2	30	33.3	33	36.7
Üretim teknikleri ile ilgili eğitim almak istiyorum.	3	3.3	7	7.8	27	30.0	23	25.6	30	33.3

Toplayıcıların büyük bir bölümü (%77.8) toplayacakları türler için orman işletme müdürlüğünden izin alma sürecinin hızlı ve kolay bir şekilde yürütüldüğünü belirtmektedir. Bu bulgu izin süreçlerinden memnuniyeti de göstermesi bakımından önemlidir. Toplayıcılık konusunda orman işletmesi ile sorun yaşadığını belirtenlerin oranı %16.7 ile düşük düzeyde olup bu konuda da genel bir memnuniyetin olduğu görülmektedir. Ayrıca toplama sürecinde orman işletme müdürlüğü tarafından yapılan denetimin yeterli olduğu da belirtilmektedir (%75.5). Ancak doğadan izinsiz

toplamanın %30'un üzerinde olduğu bulgusu ile karşılaştırıldığında denetimin yeterliliği konusu ayrıca değerlendirilmelidir.

Orman işletmelerinde ekosistem tabanlı fonksiyonel amenajman planları kapsamında işletme sınıfları itibariyle ODOÜ'den faydalanma da planlanmaya başlanmıştır. Toplayıcıların bu planlardan farkındalık düzeyleri düşüktür. Bu konuda bilgi sahibi olanlar %43.3 düzeyindedir.

Yörede firmaların istediği kalite ve özellikte ürün bulunduğunu belirtenlerin oranı %44.5 iken bu konuda kararsız olanların oranı %24.4'tür. Gelecekte ODOÜ'lerin kültürel olarak tarla ve seralarda yetiştiriciliğinin yaygınlaşmasının doğadan toplamayı azaltacağını düşünenleri oranı %45.6'dır. Bu bulgular talebin daha çok doğal yollarla yetişen bitkilerden elde edilen ürünlere olduğu ve bu ürünleri sağlayan bitkilerin ise giderek azaldığını göstermektedir. Bu azalmada iklim değişikliğinin etkisi olduğunu düşünenlerin oranı %70 ile yüksek düzeydedir. Tabii ki yöredeki ODOÜ için talep her geçen gün artmaktadır. Bu süreçte ormandan ODOÜ toplayıcılığı da devam edecektir.

Üretim teknikleri ve elde edilen ürünlerin pazarlanması da önemli konular arasındadır. Yörede toplayıcıların doğru ve sürdürülebilir üretim tekniği konusundaki bilgi eksikliği dikkati çekmektedir. Toplayıcıların yaklaşık %60'ı üretim teknikleri ile ilgili eğitim almak istemektedir. Pazarlama konusunda da toplayıcıların yaklaşık yarısının sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu sorunlar arasında ürünlerin nakliyatı konusundaki sorunlar öne çıkmaktadır.

Yörede öne çıkan Sütçüler kekiğinden sürdürülebilir şekilde faydalanabilmek için geçmişte bazı yıllarda toplayıcılık yasaklanmıştır. Bu uygulamaların gelecekte de devam etmesine ilişkin görüşler incelediğinde toplayıcıların %62.2'si bu yasak kararlarını doğru bulduğunu belirterek desteklemektedir. Bu kararı doğru bulmayanlar %8.9 ile düşük düzeydedir. Bu, türün sürdürülebilir yönetimi için önemli bir bulgudur.

4.1.6. Odun dışı orman ürünleri toplayıcılığının geleceği

Toplayıcıların büyük bir bölümü (%60) ODOÜ toplayıcılığının geleceği konusunda karamsardır. Bu grup yörede ODOÜ toplayıcılığının gittikçe kötüleştiğini ve gelecekte

de bu durumun devam edeceğini belirtmektedir. Toplayıcıların sadece %4.4'ü iyileştğini belirtmektedir (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. ODOÜ toplayıcılığının geleceğine ilişkin görüşler

Seçenekler	Sayı	%
Gittikçe iyiye gidiyor	4	4.4
Gittikçe kötüleşiyor	54	60.0
Değişmiyor	32	35.6

Benzer şekilde toplayıcılık yapılan bölgede yetişen kekik alanlarının durumunun da değerlendirilmesi sonucu, geçmişten günümüze kekik alanlarının azaldığını belirtenlerin oranı ağırlıktadır (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8. Geçmişten günümüze kekik alanlarının değişimine ilişkin görüşler

Seçenekler	Sayı	%
Artıyor	4	4.4
Azalıyor	57	63.3
Değişmiyor.	29	32.2

Toplayıcıların en fazla topladıkları ürün, daha önce de belirtildiği üzere kekiktir. Kekik özelinde alıcıların en çok önem verdikleri etmenlere ilişkin yanıtlar Çizelge 4.9'da gösterilmiştir. Çizelgenin son sütununda değerlendirme kolaylığı sağlaması bakımından verilen yanıtların beşli Likert ölçeğine göre ortalamaları verilmiştir. Çizelgede görüldüğü üzere kalite, fiyat, ürün miktarı ve başka ürünlerle karışık olmama öne çıkan ve önemli/çok önemli görülen etmenlerdir. Bu etmenler arasında önem düzeyi bakımından bir öncelik yapılamamıştır.

Çizelge 4.9. Alıcıların kekik tercihini etkileyen etmenlerin önem düzeyi

Seçenekler	Hiç önemli değil		Önemli değil		Kısmen önemli		Önemli		Çok önemli		Ort.
	4	4.4	1	1.1	7	7.8	20	22.2	58	64.4	
Kalite	4	4.4	1	1.1	7	7.8	20	22.2	58	64.4	4.4
Fiyat	2	2.2	4	4.4	7	7.8	28	31.1	49	54.4	4.3
Ürün miktarı	1	1.1	6	6.7	10	11.1	26	28.9	47	52.2	4.2
Karışık olmama	2	2.2	3	3.3	9	10.0	32	35.6	44	48.9	4.3

4.2. Firma/Aracılara Yönelik Bulgular

Yörede toplanan ODOÜ'lerin dağıtım kanalları incelendiğinde toplayıcılar büyük oranda ürünlerini aracı firmalara satmakta ya da firmalar adına toplayıcılık yapmaktadır. Firmalar ise ürünleri işleyerek yahut ham halde nihai tüketicilere ya da yurtiçi/yurtdışı firmalara satmaktadır. Bu bölümde yöredeki ODOÜ'yü satın alan ya da toplayıcılık yaptıran firmalara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1. Firmaları tanıtıcı bazı özellikler

Sütçüler yöresinden ODOÜ satın alan firmalar büyüklük açısından küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) olarak değerlendirilebilir. Çünkü çalışan sayıları ortalama olarak on kişidir. Veri toplanan firmalar arasında en düşük düzeyde beş, en yüksek düzeyde ise 20 kişinin çalıştığı belirlenmiştir (Çizelge 4.10).

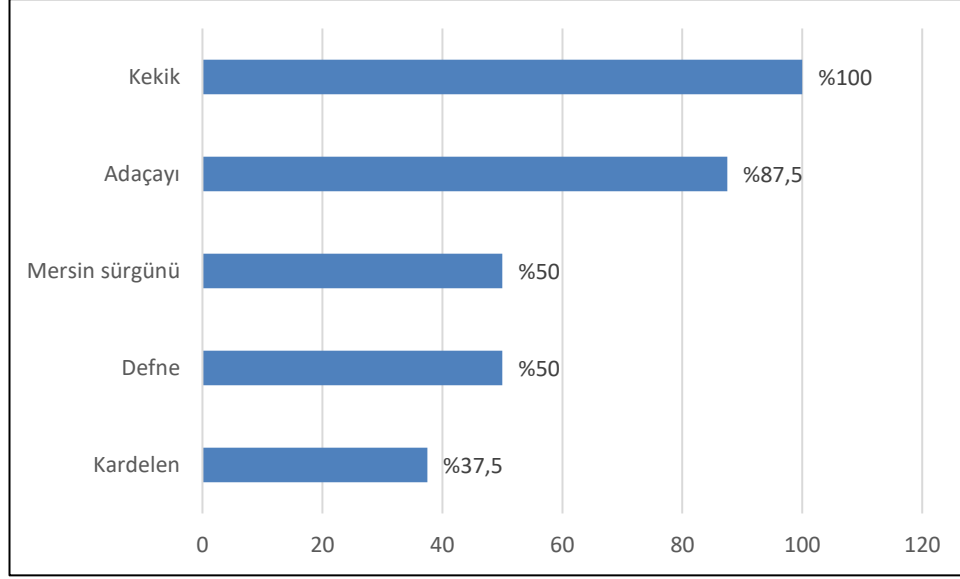
Çizelge 4.10. Firmaların çalışan sayılarına yönelik betimleyici istatistikler

	En düşük	En yüksek	Ortalama	Std. Sapma
Çalışan sayısı	5	20	10.67	7.12

Firma sahipleri genelde orta yaş ve üstüdür. En düşük yaş 45, en yüksek yaş ise 58'dir. Ortalama yaş 51 olarak hesaplanmıştır. Eğitim durumları incelendiğinde firma sahiplerinin %75'i ilkokul (%25) ve ortaokul (%50) mezunudur. Lise mezunu olanların oranı %25 iken firma sahipleri arasında üniversite mezunu bulunmamaktadır.

Firmaların satın aldıkları yıllık ürün miktarları değişkendir. Ortalama olarak yıllık ürün satın alma miktarı 31.25 ton/yıl olarak belirlenmiştir.

Firmaların yöreden en fazla aldıkları ürünler sırasıyla kekik, adaçayı, mersin sürgünü ve defne yaprağıdır. Firmaların tamamı kekik alımı yapmaktadır (Şekil 4.3).

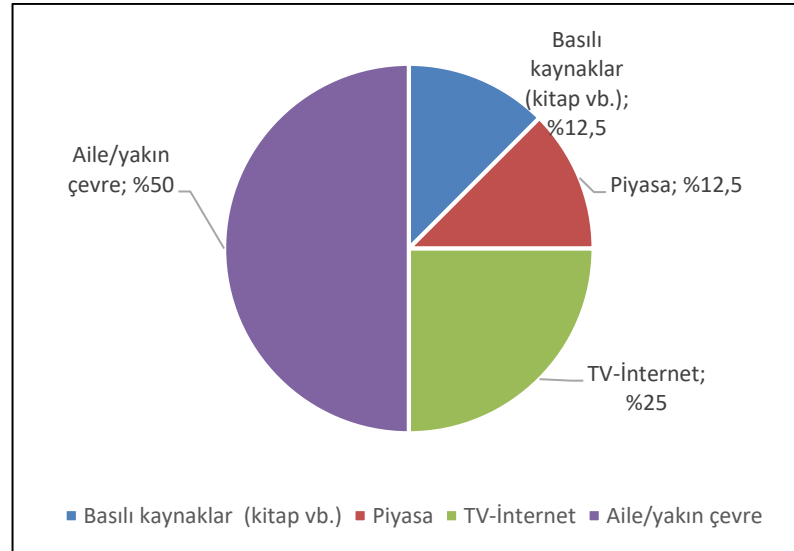

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Şekil 4.3. Firmaların Sütçüler yöresinden aldıkları ODOÜ*

4.2.2. Odun dışı orman ürünlerine yönelik bilgi düzeyi ve kaynakları

Firma sahiplerinin yarısı ODOÜ hakkındaki bilgilerini aile ve yakın çevreden öğrendiklerini belirtmektedir. Bu firmalar aile işini devam ettirmektedir. TV/interneti bilgi kaynağı olarak kullanan firma sahipleri %25 ile ikinci sıradadır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Firma sahiplerinin ODOÜ için bilgi kaynakları

Firma sahiplerine yöneltilen “ODOÜ’lerin toplanması, işlenmesi ve satımıyla ilgili hukuki (yasalar) durum hakkında bilginiz var mı?” sorusuna verilen yanıtlar arasında fazla ve çok fazla yanıtını verenlerin toplamı %37,5, orta düzeyde yanıtını verenlerin

oranı da aynı şekilde %37.5'tir. Bilgi düzeyinin az olduğunu belirtenlerin oranı (%25) görece olarak düşük düzeydedir. Ancak bu oran yine de dikkat çekicidir.

4.2.3. Odun dışı orman ürünleri toplayıcılığına ilişkin görüşler

Firma sahipleri de toplayıcılar gibi yörede geçmişten günümüze ODOÜ'nün kalite ve verim olarak azaldığını (%62.5) veya değişmediğini (%37.5) belirtmektedir (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11. ODOÜ'nün geçmişten günümüze değişimine ilişkin görüşler

Seçenekler	%
Azaldı	62.5
Arttı	-
Değişmedi	37.5

Firma sahiplerinin orman işletme müdürlüğü ile ilişkileri iyi düzeydedir. Firma sahiplerine yöneltilen “ODOÜ ile ilgili bilgi edinmek için Orman İşletme Müdürlüğü'ne başvuruyor musunuz?” sorusuna %87.5 düzeyinde evet yanıtı verilmiştir.

Firmalar toplayıcılardan ürün alırken aynı zamanda firmaları adına da yörede toplayıcılık yaptırmaktadır. Bu durumda firmalar tarafından toplayıcılara toplama yöntemi ile ilgili olarak bilgi verilmekte ve toplama yöntemleri anlatılmaktadır. Bu şekilde toplam yöntemi ile ilgili bilgi veren firma oranı %87.5 ile yüksek düzeydedir. Bu konu çok önemlidir. Çünkü firmanın istediği ürünün üretiminin yanında üretim biçiminin sürdürülebilir faydalanmanın sağlanmasına katkı sağlanması bakımından önem arz etmektedir.

Çalışma kapsamında Sütçüler yöresinden toplanan ODOÜ'nün piyasadaki talebi de sorgulanmıştır. Firmalardan alınan yanıtlara göre genellikle talebin oldukça iyi (çok iyi %27.5; iyi %37.5, orta %25) olduğu ve piyasa tarafından tercih edilen ürünler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Son yıllarda Orman Genel Müdürlüğü Ekosistem Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından bazı ODOÜ için eylem planları yapılmakta ve uygulanmaktadır. Firma

sahipleri bu eylem planları konusunda bilgi sahibi olup bu planları büyük oranda (%87.5) faydalı bulmaktadır.

Firmalara Sütçüler yöresinden toplanan ODOÜ arasında öne çıkan Sütçüler (Tota) Kekiği konusunda sorular yöneltilmiştir. Firma sahipleri (%75) Sütçüler ilçesinin simgesi haline gelen Sütçüler (Tota) kekiği konusunda toplamaya izin verilen miktarı yeterli bulmamaktadır. Çünkü firma sahiplerine göre (%87.5) piyasada Sütçüler kekiğinin talebi yüksek olup önceliklidir.

Son yıllarda Sütçüler Kekiği kültüre alınarak tarlalarda/seralarda yetiştirilmeye başlanmıştır. Firma yöneticilerine doğal olarak yetişen ve toplayıcılığı yapılan kekik ile tarlalarda/seralarda yetiştirilen kekik arasında fark olup olmadığı sorulduğunda %87.5'i fark olduğunu, piyasanın doğal ortamdan toplanan kekiği daha fazla tercih ettiğini belirtmiştir.

Firmaların 2020 ve 2021 yıllarında ortalama kuru kekik satış miktarları sırasıyla 10 887.50 kg/yıl, 14 456.25 kg/yıl'dır. Alt bölüm 4.3.1'deki açıklamalar ile karşılaştırıldığında firmalar açısından satışı yapılan ürünler arasında kekik önemli ve öne çıkan bir üründür.

Firma yöneticilerine göre doğal ortamından toplayıcılığı yapılan kekik miktarının her geçen yıl azaldığı (%67.5) ya da değişmediği (%37.5) belirtilmektedir. Bu bulgu toplayıcılarla benzerdir.

Firma sahiplerine toplayıcılara yönetilen ve daha önce Çizelge 4.6'da sonuçları verilen önermeler yönetilmiş ve alınan yanıtlar Çizelge 4.12'de gösterilmiştir. Bu sayede toplayıcı ve firma sahiplerinin benzer konulardaki görüş birliktelikleri veya ayrılıkları belirlenmiştir.

Firma sahiplerinin %75'i ODOÜ toplayıcılığı için orman işletme müdürlüğünden izin alma sürecinin hızlı ve kolay bir şekilde yürütüldüğünü belirterek toplayıcılarla benzer yanıtları vermiştir. Toplayıcılık konusunda orman işletmesi ile sorunlar yaşandığını belirtenlerin oranı %12.5 ile düşük düzeydedir. Ayrıca toplama sürecinde orman işletme müdürlüğü tarafından yapılan denetimler yeterli bulunmuştur. Bu

bulguların sonucunda, orman işletmesi ile gerek firma sahipleri gerekse toplayıcıların aralarındaki ilişkinin iyi düzeyde olduğuna ilişkin çıkarımlar yapılabilmektedir.

Orman işletmelerinde ekosistem tabanlı fonksiyonel amenajman planları kapsamında işletme sınıfları itibariyle ODOÜ'den faydalanmada planlanmaya başlandığına ilişkin farkındalık düzeyi, toplayıcılara göre firma sahiplerinde daha yüksek bulunmuştur.

Yörede istenilen kalite ve özellikte ürün bulabilmenin zor olduğunu belirtenlerin oranı %50.0 iken bu konuda kararsız olanların oranı %37.5'tir. İsteddiği kalite ve özellikte ürün bulabildiğini belirtenlerin oranını ise %12.5 ile düşük düzeyde olması önemlidir.

Gelecekte ODOÜ'lerin kültürel olarak tarla ve seralarda yetiştiriciliğinin yaygınlaşmasının doğadan toplamayı azaltacağını düşünenlerin oranı %50'dir. Firma sahipleri gelecekte ürün miktarının azalacağını düşünmektedir. Bu azalmada iklim değişikliğinin etkisi olduğunu düşünenlerin oranı %50'dir.

Üretim teknikleri ve elde edilen ürünlerin pazarlaması da önemli konular arasındadır. Firma sahiplerinin doğru ve sürdürülebilir üretim tekniği konusundaki bilgi düzeyleri ortalamanın üzerindedir. Yine de üretim teknikleri konusunda eğitim almak isteyenlerin oranı %62.5 ile görece olarak yüksektir. Pazarlama konusunda da firmalar çok fazla sorun yaşamamaktadır.

Daha önce de belirtildiği üzere yörede öne çıkan Sütçüler kekiğinden sürdürülebilir şekilde faydalanabilmek için geçmişte bazı yıllarda toplayıcılık yasaklanmıştır. Bu uygulamaların gelecekte de devam etmesine ilişkin görüşler incelendiğinde firma sahiplerinin %50'si bu görüşe katılmakta, %37.5'i ise bu konuda kararsız kalmaktadır. Bu bulgu yasak kararının tedarik edilebilecek ürün miktarını azaltmasının firmalarca istenmediği şeklinde yorumlanabilir. Ancak türlerin sürdürülebilir yönetimi açısından değerlendirildiğinde bu bakış açısının değişmesinin gerekliliği ve bu konuda bilinçlenmenin artırılmasının gerekliliği öne çıkmaktadır.

Çizelge 4.12. ODOÜ toplayıcılığına yönelik firma sahiplerinin bilgi düzeyi ve algıları

Önermeler	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Orman işletmeden toplama için izin almak kolay	-	12.5	12.5	50.0	25.0
Toplama konusunda orman işletmesi yeterli düzeyde denetim yapıyor	-	12.5	12.5	62.5	12.5
Orman işletmesi bu bitkilerden faydalanmayı düzenlemek için planlamalara başladı.	-	12.5	37.5	50.0	-
Toplama konusunda orman işletmesi ile toplayıcılar sorun yaşamıyor.	-	12.5	25.0	37.5	25.0
İstedığımız kalite ve özellikle ürün bulmak bu bölgede çok zor.	12.5	-	37.5	50.0	-
Son yıllarda toplayacak bitki bulmakta zorlanılıyor.	12.5	12.5	12.5	62.5	-
Gelecekte toplamak için ormanda bitki bulamayacağız.	12.5	12.5	12.5	50.0	12.5
Gelecekte bu ürünler kültürel olarak tarla ve seralarda daha fazla yetiştirileceği için doğadan toplama azalacaktır.	12.5	12.5	25.0	12.5	37.5
Talep gün geçtikçe artacağından ormandan toplama devam edecektir.	-	12.5	50.0	37.5	-
Toplayıcılardan aldığımız ürünlerin nakliyatında sorunlar yaşıyorum.	25.0	37.5	12.5	25.0	-
Ürünlerin pazarlanması konusunda sorunlar yaşıyorum.	12.5	50.0	25.0	12.5	-
Üretim tekniği konusunda yeterli düzeyde bilgim yok.	50.0	12.5	25.0	12.5	-
Bazı yıllarda bitkilerin sürekliliği için toplanmanın yasaklanması kararını doğru buluyorum.	-	12.5	37.5	50.0	-
Ürün miktarının azalmasında iklim değişikliğinin önemli etkisi olduğunu düşünüyorum.	12.5	-	37.5	50.0	-
Üretim teknikleri ile ilgili eğitim almak istiyorum.	12.5	12.5	12.5	62.5	-

Firma sahiplerinin ODOÜ'nün kırsal alanlara yaptığı katkı/etki düzeyleri incelendiğinde orman-köylü ilişkilerini iyileştirmeye yaptığı katkı, kırsal kalkınmayı destekleme ve istihdam yaratma etkisi görece olarak yüksek bulunmuştur. Bunun yanında köyden kente göçü önleme etkisi orta düzeydedir (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13. ODOÜ'nün kırsal alanlara yaptığı katkı/etki düzeylerine ilişkin firma sahiplerinin görüşleri

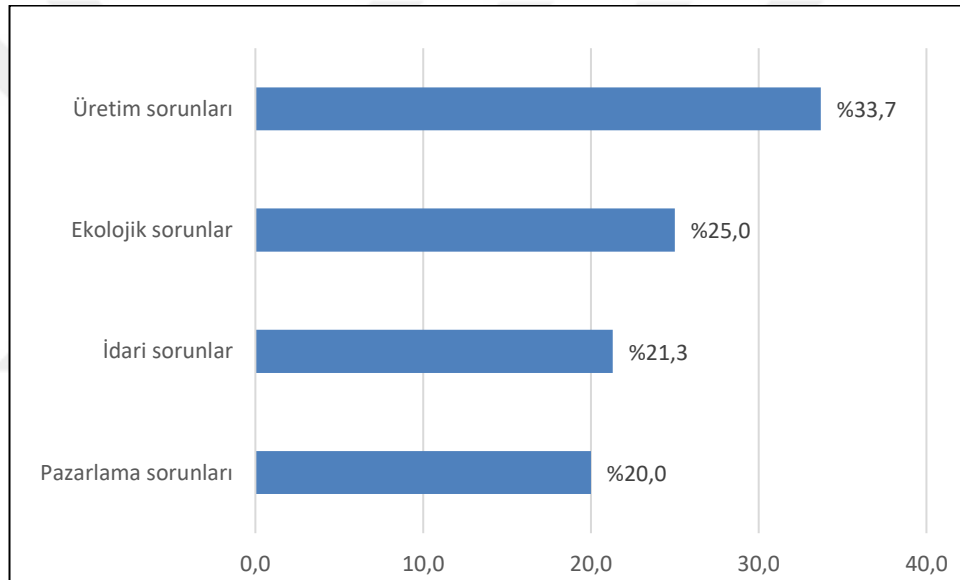
Katkı/Etki düzeyi	Hiç	Az	Orta	Fazla	Tam
	%				
Orman-köylü ilişkilerini iyileştirmeye katkısı	12.5	-	50.0	25.0	12.5
Köyden kente göçü önlemeye etkisi	-	50.0	12.5	37.5	-
İstihdama etkisi	12.5	12.5	25.0	25.0	25.0
Kırsal Kalkınmayı desteklemeye etkisi	-	12.5	37.5	25.0	25.0

Firma sahiplerinin toplayıcılardan kekik satın alırken dikkat ettikleri etmenler incelendiğinde (Çizelge 4.14) kalite, fiyat, ürün miktarı ve karışık olmama önemli veya çok önemli görülen etmenlerdir. Görüldüğü üzere belirlenen etmenler arasında önem düzeylerinin yüksek olması nedeniyle önceliklendirme yapılamamıştır. Toplayıcılardan elde edilen bulgularla benzerlik bulunmaktadır.

Çizelge 4.14. Firma sahiplerinin kekik tercihini etkileyen etmenlerin önem düzeyi

Seçenekler	Hiç önemli değil		Önemli değil		Kısmen önemli		Önemli		Çok önemli		Ort.
Kalite	-	-	-	-	-	-	2	25	6	75	4.75
Fiyat	-	-	-	-	-	-	6	75	2	25	4.25
Ürün miktarı	-	-	-	-	-	-	6	75	2	25	4.25
Karışık olmama	-	-	-	-	-	-	2	25	6	75	4.75

Firma sahiplerine göre Sütçüler bölgesindeki ODOÜ toplayıcılığı kapsamındaki en önemli sorun alanı, üretim ile ilgilidir. Tekniğine uygun üretim yapmama, ürünlere farklı ürünleri karıştırma ve kalite sorunları bu alanda en fazla öne çıkmaktadır. Bunun son yıllarda kekik alanlarının azalmasına neden olan ekolojik sorunlar izlemektedir. Pazarlama sorunları tüm sorun alanları arasında son sıradadır (Şekil 4.5).

Şekil 4.5. Firmalara göre öncelikli sorun alanları

4.3. Orman İşletme Müdürlüğü Teknik Personeline Yönelik Bulgular

Çalışma kapsamında konu ile ilgili üçüncü ilgi grubu orman işletme müdürlüğü çalışanlarıdır. Bu kapsamda Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğünde görev yapan on orman mühendisleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve yapısal mülakat formları ile toplanan veriler kapsamındaki bulgulara bu bölüm altında yer verilmiştir.

4.3.1. Teknik personele ilişkin bazı tanımlayıcı bilgiler

Çalışmaya katılan on teknik personelin görev dağılımları aşağıda gösterilmiştir;

- 1 işletme müdürü,
- 6 işletme şefi,
- 1 kadastro ve mülkiyet Şefi ve
- 2 mühendis.

Teknik personelin toplam ve bölgedeki görev sürelerine ilişkin betimleyici istatistikler Çizelge 4.15'te gösterilmiştir. Teknik personelin toplam hizmet süresi ortalaması 7.7 yıldır. Bölgedeki ortalama görev yapılan süre ise 4.5 yıldır.

Çizelge 4.15. Teknik personelin toplam ve bölgedeki görev sürelerine ilişkin betimleyici istatistikler

Süre	N	En düşük	En yüksek	Ort.	Stad. Sapma
Toplam hizmet süresi	10	2	36	7.7	10.41
Bölgedeki görev süresi	10	1	12	4.5	3.41

4.3.2. Odun dışı orman ürünleri toplayıcılığına yönelik görüşler

Orman işletme müdürlüğü teknik personelinin ODOÜ toplayıcılığına ilişkin görüşlerinin yüzdesel dağılımı Çizelge 4.16'da verilmiştir. Teknik personelin yarısı ODOÜ'nün toplanmasına izin verilmesi konusunda hukuki ve/veya idari sorunların bulunduğunu belirtmektedir.

ODOÜ'nün toplanması sürecinde toplayıcılar ile sorun yaşayanların oranı (%20) düşük düzeydedir. Bu bulgu ile toplayıcıların görüşleri birlikte değerlendirildiğinde orman işletme-toplayıcı ilişkisinin iyi düzeyde olduğu tespiti yapılabilir. Bölge dışından da ODOÜ toplayıcılığı için gelenler olmaktadır. Ancak bu toplayıcılar bazı orman işletme şefliklerinin alanlarında toplayıcılık yapmaktadır.

Teknik personelin büyük bir bölümü (%70) tarafından toplayıcıların orman işletme müdürlüğüne ödediği tarife bedellerini düşük olduğu tespiti yapılmakta ve artırılması gerektiği belirtilmektedir.

Çizelgede görüldüğü üzere, ODOÜ'nün toplanması sürecinde işletme müdürlüğünce denetimler yapılmaktadır. ODOÜ toplayıcılığı sürecinde gerçekleşen ihlallere karşılık geçmişte cezai herhangi bir yaptırım uygulanıp uygulanmadığına ilişkin soruya teknik personelin %30'u evet yanıtını vermiştir. Bölgede izinsiz (kaçak) toplayıcılığın devam ettiğini belirtenlerin oranı %40 ile görece olarak yüksek düzeydedir.

Teknik personelin tamamına yakını ODOÜ üretim tekniklerini bildiğini belirtmektedir. Bunun yanında toplayıcıların uygun teknikleri bildiğini ve uyguladığı belirtenlerin oranı %60'dır. Ayrıca personelin neredeyse tamamı, ODOÜ'nün sürdürülebilir yönetimi konusunda eğitim almak istemektedir.

Son yıllarda yapılan ve uygulamaya konulan ODOÜ eylem planlarının faydalı olduğunu belirten teknik personeller, bu planların türlerin sürdürülebilir yönetimine katkı sağlayacağı görüşünde birleşmektedir.

Çizelge 4.16. Teknik personelin ODOÜ toplayıcılığına ilişkin görüşlerinin dağılımı

Sorular	Evettir	Hayır
	%	
ODOÜ'lerin toplanması sürecini denetliyor musunuz?	100	0
ODOÜ'lerin toplanmasına izin verilmesi konusunda hukuki veya idari sorunlar var mı?	50	50
ODOÜ'lerin ormandan toplanması konusunda köylüler arasında sorunlar yaşanıyor mu?	80	20
ODOÜ'leri ormandan toplamak için bölge dışından gelen toplayıcılar var mı?	40	60
ODOÜ'lerin tarife bedellerini yeterli buluyor musunuz?	30	70
ODOÜ'lerin üretim sürecinde eğer varsa gerçekleşen ihlallere karşılık geçmişte herhangi bir cezai yaptırım uygulandı mı?	30	70
Son yıllarda uygulamaya konulan ODOÜ eylem planlarını faydalı buluyor musunuz?	80	20
ODOÜ faydalanma planlarının türlerin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacağını düşünüyor musunuz?	90	10
Kaçak (yasadışı) ODOÜ toplayıcılığı bölgenizde fazla mı?	40	60
Tekniğine uygun toplayıcılık yapılıyor mu?	60	40
ODOÜ üretim tekniklerini biliyor musunuz?	90	10
ODOÜ'nün sürdürülebilir yönetimi konusunda eğitim almak ister misiniz?	90	10

Teknik personelin, "ODOÜ'nün kırsal alanlara yaptığı katkı/etki düzeylerine ilişkin görüşleri Çizelge 4.17'de gösterilmiştir. ODOÜ'nün en önemli katkısı orman-köylü ilişkilerinin iyileştirilmesine sağlanan katkı olarak görülmektedir. Bu beklenen bir

bulgudur. Çünkü ODOÜ toplayıcılığının orman kaynaklarından yapıyor olması ve toplayıcıların hane gelirlerine katkı sağlaması, yapılması beklenen olumlu katkıyı açıklamaktadır. Diğer katkı/etkiler incelendiğinde, ODOÜ toplayıcılığının köyden kente olan göçün azaltılmasındaki etkisi düşük düzeyde görülmektedir. Benzer bulgular istihdam etkisinde de vardır. Kırsal kalkınmayı destekleme etkisi orta düzeyde destek bulmaktadır.

Çizelge 4.17. ODOÜ'nün kırsal alanlara yaptığı katkı/etki düzeylerine ilişkin görüşler

Katkı/Etki düzeyi	Hiç	Az	Orta	Fazla	Tam
	%				
Orman-köylü ilişkilerini iyileştirmeye katkısı	20	10	50	20	-
Köyden kente göçü önlemeye etkisi	40	20	40	-	-
İstihdama etkisi	20	30	50	-	-
Kırsal Kalkınmayı desteklemeye etkisi	20	10	70	-	-

Yörede ODOÜ arasında öne çıkan kekik ile ilgili olarak “kekik toplayıcılığının geleceğini nasıl görüyorsunuz?” şeklinde yöneltilen soruya teknik personelin %60’ı değişmiyor yanıtını verirken, %40’ı ise azaldığını belirtmiştir (Çizelge 4.18). Bu bulgu gerek toplayıcılar gerekse firma sahiplerinin yanıtları ile benzerdir.

Çizelge 4.18. Kekik toplayıcılığının geleceğine ilişkin teknik personelin görüşleri

Seçenekler	%
Gittikçe iyiye gidiyor	-
Gittikçe kötüleşiyor	40
Değişmiyor	60

Teknik personelin %70’i bölgede doğal olarak yayılış gösteren kekik alanlarının azaldığını belirterek türün sürdürülebilir yönetimi için önlem alınması gerektiğini belirtmektedir (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19. Geçmişten günümüze kekik alanlarının değişimine ilişkin görüşler

Seçenekler	%
Artıyor	10
Azalıyor	70
Değişmiyor	20

4.4. İstatistik Analiz Bulguları

Çalışma kapsamında toplayıcılardan elde edilen bulgular ışığında ankete katılan kişilerin sosyo-demografik özelliklerine göre önermelere verdikleri yanıtlar arasında

istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunan önermelere ilişkin sonuçlara bu bölümde yer verilmiştir.

Cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı fark sadece toplayıcılık için orman işletme müdürlüğünden izin alınması süreci ile ilgilidir (Çizelge 4.20). Bu kapsamda erkekler kadınlara göre izin alma sürecinin daha kolay olduğunu belirtmektedir.

Çizelge 4.20. Cinsiyete göre bağımsız örneklem t testi sonuçları

Önerme	t	sd	Anlamlılık	Ortalamalar	
				Erkek	Kadın
Orman işletmeden toplama için izin almak kolay	2.032	88	0.045	4.15	3.40

Toplayıcıların medeni haline istatistiki olarak anlamlı farklılık içeren beş önerme bulunmaktadır. Çizelge 4.21’de medeni hale göre bağımsız örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir. Tüm önermelere bekar olan bireyler daha fazla katılarak evli olanlardan ayrılmaktadır. En belirgin fark üretim tekniği konusundaki bilgi düzeyinde ortaya çıkmıştır. Bekar olan bireyler yüksek oranda bu konuda bilgi düzeyinin düşük olduğunu belirtmektedir.

Çizelge 4.21. Medeni hale göre bağımsız örneklem t testi sonuçları

Önerme	t	sd	Anlamlılık	Ortalamalar	
				Evli	Bekar
Firmaların istediği kalite ve özellikte ürün bulmak bu bölgede çok zor	-2.497	88	0.014	2.37	3.17
Gelecekte bu ürünler kültürel olarak tarla ve seralarda daha fazla yetiştirileceği için doğadan toplama azalacaktır.	-3.121	88	0.002	3.22	3.91
Topladığımız ürünlerin nakliyatında sorunlar yaşıyorum	-3.477	88	0.001	2.48	3.65
Ürünlerin pazarlanması konusunda sorunlar yaşıyorum.	-4.013	88	0.000	2.27	3.48
Üretim tekniği konusunda yeterli düzeyde bilgim yok	-3.602	88	0.001	2.63	3.83

Eğitim durumuna göre farklılıklara ilişkin varyans analizi sonuçlarına göre dört önermede farklılık belirlenmiştir (Çizelge 4.22). Firmaların istediği kalite ve özellikte ürün bulmalarının zor olduğuna ilişkin değerlendirmede eğitim grupları arasında üniversite mezunları diğer gruplardan ayrılmaktadır.

Benzer şekilde ürünlerin nakliyat ve pazarlama sorunları ve üretim tekniği konusunda bilgi düzeyi konusunda da üniversite mezunları bu önermelere daha fazla katıldıklarını belirterek diğer gruplardan ayrılmaktadır.

Çizelge 4.22. Eğitim durumuna göre varyans analizi sonuçları

Önerme	F	Anlamlılık	Grup Ortalamaları					
			Okuryazar değil	Okur yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
Firmaların istediği kalite ve özellikle ürün bulmak bu bölgede çok zor	6.457	0.000	2.25 ^{a,b}	1.86 ^a	3.42 ^{a,b}	2.11 ^{a,b}	2.92 ^{a,b}	3.60 ^b
Topladığımız ürünlerin nakliyatında sorunlar yaşıyorum.	6.097	0.000	2.50 ^a	2.00 ^a	3.21 ^{a,b}	3.00 ^{a,b}	2.92 ^{a,b}	4.40 ^b
Ürünlerin pazarlanması konusunda sorunlar yaşıyorum.	5.426	0.000	2.00 ^a	1.94 ^a	3.00 ^{a,b}	2.56 ^{a,b}	2.77 ^{a,b}	4.00 ^b
Üretim tekniği konusunda yeterli düzeyde bilgim yok.	5.475	0.000	2.50 ^{a,b}	2.11 ^a	3.53 ^{a,b}	3.22 ^{a,b}	3.31 ^{a,b}	4.10 ^b

a ve b Tukey HSD testine göre homojen grupları temsil etmektedir.

Yaş grupları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık içeren ilk önerme toplama konusunda orman işletmesi ile sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkindir. Yaş grupları arasında 26-45 yaş aralığında olan bireyler daha yüksek oranda sorun yaşamadıklarını belirterek diğer gruplardan ayrılmaktadır (Çizelge 4.23). 65 yaş üzeri bireylerin bu önermeye katılım oranının beşli Likert ölçeği ortalamalarına göre (2.94) oldukça düşük olması dikkat çekicidir.

Benzer durum talep artışına bağlı olarak ormandan toplamının gelecekte de devam edeceği önermesinde de vardır. Yaş grupları arasında 26-45 yaş grubu bu önermeye daha yüksek oranda katılarak diğer gruplardan ayrılmaktadır (Çizelge 4.23).

Ürünlerin pazarlanması konusunda sorun yaşayanların büyük bölümü 25 ve alt yaş gruplarındaki bireylerdir (Çizelge 4.23). Yine üretim tekniği konusunda aynı yaş

grubu bilgi düzeyinin az olduğunu belirterek diğer gruplardan ayrılmaktadır. Ancak aynı grup üretim tekniği konusunda eğitim alma konusunda diğer gruplara göre daha isteksizdir. Bu bulgu genç bireylerin toplayıcılığı gelecekte yapma konusunda istekli olmadıkları şeklinde yorumlanmıştır.

Çizelge 4.23. Yaş gruplarına göre varyans analizi sonuçları

Önerme	F	Anlamlılık	Grup Ortalamaları			
			≤25	26-45	46-65	>65
Toplama konusunda orman işletmesi ile sorun yaşamıyoruz	4.373	0.001	3.53 ^a	4.44 ^b	3.78 ^{a,b}	2.94 ^a
Talep gün geçtikçe artacağından ormandan toplama devam edecektir	4.847	0.004	3.41 ^a	4.32 ^b	4.06 ^{a,b}	3.25 ^a
Ürünlerin pazarlanması konusunda sorunlar yaşıyorum.	3.012	0.034	3.41 ^b	2.32 ^a	2.50 ^{a,b}	2.25 ^a
Üretim tekniği konusunda yeterli düzeyde bilgim yok.	3.627	0.016	3.88 ^b	2.56 ^a	2.66 ^a	3.06 ^{a,b}
Ürün miktarının azalmasında iklim değişikliğinin önemli etkisi olduğunu düşünüyorum	8.408	0.000	3.65 ^{a,b}	4.52 ^c	4.13 ^{b,c}	3.25 ^a
Üretim teknikleri ile ilgili eğitim almak istiyorum	6.380	0.001	3.24 ^a	4.36 ^b	3.91 ^{a,b}	3.19 ^a

a ve b Tukey HSD testine göre homojen grupları temsil etmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde kırsaldan kente göç nedeniyle kırsal nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı azalmaktadır. Bu sürecin temel nedenleri sosyo-ekonomik odaklıdır. Hane düzeyinde gelirlerin azalması, işsizlik vb. ekonomik ve yaşam koşullarının şehirlere göre kötü olması gibi sosyal nedenler bu konuda örnek olarak verilebilir. Bitkisel kökenli ODOÜ başta sağlıklı yaşam için tüketilen ürünler olmak üzere kozmetik, boya, kimya gibi farklı endüstriyel sektörlerde hammadde olarak kullanılabilen ürünlerdir. Kırsal yöre insanları topladıkları bu ürünlerin bir kısmını kendi ihtiyaçları için kullanmakta büyük bir bölümünü ise farklı şekillerde satmaktadır.

Bu tez kapsamında ODOÜ toplayıcılığının Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü örneğinde sağladığı sosyo-ekonomik katkılar ile toplayıcı-aracı firma-orman işletme müdürlüğü arasındaki ilişkilerin düzeyi ve toplayıcılığa ilişkin sorunlar ortaya konularak çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Yöre ODOÜ açısından zengindir. Gebiz vd. (2008)'e göre yörede 38 familya ve 62 cinse ait toplam 74 bitkisel kökenli ODOÜ tespit edilmiştir.

Yörede ana geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Ormancılık etkinlikleri ise geçim kaynakları arasında üçüncü sıradadır. ODOÜ bu ana geçim kaynaklarından elde edilen gelirlere ek olarak katkı sağlayan bir kırsal uğraşı düzenidir. Bu katkının toplam yıllık gelirlere içinde ortalama olarak iki aylık gelire karşılık geldiği belirlenmiştir. Ağustos ve eylül aylarında (Baydar, 2015) toplayıcılığın yoğun olarak yapıldığı düşünüldüğünde bu katkının önemli olduğu düşünülmektedir.

Kekik başta olmak üzere, adaçayı, mersin sürgünü ve kardelen en fazla toplayıcılığı yapılan ODOÜ'dür. Toplayıcıların ODOÜ ile ilgili bilgileri aile büyüklerinden ve/veya yakın çevreden öğrenmiş olması geleneksel bilginin aktarılması ile açıklanabilmektedir. Şehir merkezlerindeki ODOÜ kullananlara yönelik yapılan çalışmalarda da benzer bulgulara ulaşılmıştır (Korkmaz ve Fakir, 2009; Korkmaz vd., 2011; Korkmaz ve Dündar, 2019). Ancak burada dikkati çeken önemli bir nokta toplayıcıların üretim tekniği başta olmak üzere birçok konuda eğitim alma isteklerinin varlığıdır. Yani eğitim ihtiyacı bilgi eksikliklerini veya bazı konulardaki yanlış bilgilerin olduğunu göstermektedir. Bu konunun önemsenmesi ve eğitim

programlarının planlaması türlerin sürdürülebilir yönetimi açısından önem ve aciliyet oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında ulaşılan en önemli bulgulardan birisi izinsiz (kayıt dışı) toplayıcılık ile ilgilidir. Anket çalışmalarına katılan toplayıcıların önemli bir bölümü (>%30) izinsiz toplayıcılık yapmaktadır. Çakmaklı (2019)'da da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Her ne kadar çalışmada denetimlerin yeterli olduğu görüşü ortaya çıkmış olsa da denetimlerin artırılması önem arz etmektedir. İzin alınması gerektiğini bilmediğini beyan edenler olduğu için bu konuda bilinçlendirme çalışmalarının da yapılması gerekmektedir.

Yörede toplayıcıların ve aracı firmaların orman işletme müdürlüğü ile karşılıklı ilişki düzeylerinin iyi olduğu belirlenmiştir. Bu ODOÜ'nün yönetiminin planlanması ve sürdürülebilir olarak yönetimi konusunda oldukça önemlidir. Çünkü bu yönetim planlarının başarısı paydaş katılım düzeyinin iyi olmasına bağlıdır (Korkmaz, 2013).

Toplayıcılara göre gelecekte talebe bağlı olarak ODOÜ toplayıcılığı artacaktır. Ancak her geçen yıl doğal alanlardaki türlerin varlığının azaldığı ve azalmaya devam edeceği tespiti ile bu durumun sürdürülebilir olmayacağı belirlenmiştir. Özhatay vd. (1999), yanlış ve bilinçsiz üretim teknikleri nedeniyle yörede kekiğin geleceğinin tehlike altında olduğunu vurgulayarak acil olarak koruması gereken ilk 10 tür arasında gösterildiğini belirtmektedir. Geçmiş yıllarda bir dönem kekik toplayıcılığının yasaklanması toplayıcılar tarafından olumlu karşılanmakta olup gelecekte de benzer uygulamalara destek verme düzeyi yüksektir. Bu bağlamda ODOÜ'nün yetiştiriciliğine yönelik çalışmalar geliştirilmelidir. Geçmişte tespit edilen özellikle üretim tekniğini konusundaki yanlışlıkların önüne geçilmelidir (Alkan vd., 2006).

Doğadan toplanan ürünler kültürel olarak üretilen ürünlere daha fazla tercih edilmesine rağmen, firma sahiplerine göre her geçen yıl toplanan ürünlerin kalite ve verimi düşmektedir. Bu konudaki en önemli sorun alanları üretim ve ekolojik temellidir. Üretim açısından tekniğine uygun olmayan hasat ve karışık ürün toplama yahut mevcut ürünleri başka ürünlerle karıştırma önemli sorunlardır. Ekolojik sorunlar arasında iklim değişikliği öne çıkmaktadır. Alkan vd. (2006) tarafından yapılan

çalışmada belirlenen pazarlama sorunlarının geçen zaman içinde çözüme kavuştuğu görülmektedir.

Gerek firma sahipleri gerekse orman işletme müdürlüğü teknik personeli ODOÜ eylem planlarını faydalı bulmaktadır. Özellikle türlerin sürdürülebilirliği için önemli olduğu görüşünde hem fikirlidir. Bu kapsamda Tolunay vd. (2017)'de de belirtildiği üzere *“eylem planları oluşturulurken, ilgi gruplarının istek ve düşünceleri dikkate alınmalı, ormanların biyolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel değerlerine dönük faaliyetler planda daha fazla yer almalı ve plan oluşturulurken belirlenen ana başlıkların (stratejik amaçlar) artırılarak eksikler giderilmeli ve beklentiler karşılanmalı”* dır.

Orman işletme müdürlüğü teknik personeli ODOÜ tarife bedellerini düşük bulmaktadır. Benzer tespitler Sarıtaş ve Türker (2021), Altunel (2012) ve Geray ve Şafak (2007) tarafından da yapılmıştır. OGM kayıtlarına göre 2023 yılı için kekik, adaçayı ve Mersin sürgününün tarife bedeli 0.40 TL/kg'dir. Bu bedel gerçekten çok düşüktür. Bu açıdan gerçek tarife bedellerinin tespiti için çalışmalar yapılmalı ve bedel artışı ile birlikte işletme düzeyinde elde edilen ODOÜ gelirleri artırılmalıdır.

ODOÜ, tıbbi amaçlar (Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011) için ve kozmetik (Göksu ve Adanacioğlu, 2018) alanında yoğun olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda süsleme (Korkmaz ve Alkan, 2014; Ok vd., 2014) amacıyla da kullanımlar artmıştır. Son yıllarda Sütçüler ilçesinde süs eşyası olarak tasarlanan ve çam kozalaklarından yapılan kozalak sepetleri ve çerçeve gibi ürünler de oldukça ilgi görmektedir. Bu kapsamda ürün çeşitliliğinin (kapı süsü, mumluk, tablo, çeşitli hayvan figürleri, yılbaşı süsleri vb.) sağlanması, özellikle katma değerli ürün üretimini teşvik etmesi bakımından önemlidir (Korkmaz vd., 2021).

ODOÜ toplayıcılığının kırsal alanlara yaptığı en önemli katkı orman işletme-köylü ilişkilerini iyileştirmesine yaptığı katkı olarak belirlenmiştir. Bunu kırsal kalkınmayı destekleme ve istihdam yaratma etkisi izlemektedir. Bunun yanında köyden kente göçü önleme etkisi görece olarak düşük düzeydedir. Çakmaklı (2019)'da bu bulguların tersine tüm katkı/etki düzeyleri yüksek bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Acarturk, R. (2001). *Şifalı Bitkiler Flora ve Sağlığımız*. Ankara, Ovak Yayınları.
- Akan, H., & Balos, M. M. (2023). Karaköprü (Şanlıurfa)'da gıda olarak tüketilen yabancı bitkiler üzerinde etnobotanik bir araştırma. *International Journal of Life Sciences and Biotechnology*, 6(1), 61-81.
- Akyol, A., & Tanas, E. (2019). Rehabilitasyon eylem planları çerçevesinde kızılçık (*Cornus mas L.*) rehabilitasyon çalışmalarının sosyo-ekonomik katkılarının irdelenmesi: Dursunbey Orman İşletme Müdürlüğü örneği. *Turkish Journal of Forestry*, 20(2), 101-109.
- Alkan, H., Tolunay, A., & Korkmaz, M. (2006). Isparta İli'nde Kekik Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalarının Değerlendirilmesi. *1 st International Non-Wood Forest Product Symposium*. November 1-4, Kastamonu, 2006, 34-41.
- Altunel, T. (2012). Odun dışı orman ürünlerinin toplayıcı/üretici açısından sosyoekonomik önemi. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 62(1), 85-99. <https://doi.org/10.17099/jffiu.14678>
- Arslan, H. (2015). *İzmir İli Kentsel Kesiminde Odun Dışı Bitkisel Orman Ürünlerine Yönelik Tüketici Tutum ve Davranışlarının Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü)
- Arslan, H., Engindeniz, S., & Çınar, G. (2016). İzmir ili kentsel kesiminde odun dışı bitkisel orman ürünleri tüketiminin analizi üzerine bir araştırma. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 53(3), 251-257.
- Balcı, Ö. (2011). Odun dışı bitkisel ürünler. <https://ormuh.org.tr/uploads/docs/Odun%20Disi%20Bitkisel%20Urunler.pdf>. (Son erişim tarihi: 30 Aralık 2021)
- Balos, M. M., Akan, H., & Geçit, M. (2022). Mardin (Türkiye) Geofitleri Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 25(6), 1287-1304.
- Baş, T. (2010). *Anket*. Seçkin Yayıncılık.
- Başar, H., Bilgin, F., & Arslan, M. B. (2021). Ege Bölgesi odun dışı orman ürünleri sanayinin mevcut durumu. *Ormancılık Araştırma Dergisi*, 8(1), 69-79.
- Baydar, H. (2005). Yayla kekiği (*Origanum minutiflorum* O. Schwarz et. P. H. Davis)'nde farklı toplama zamanlarının uçucu yağ içeriği ve uçucu yağ bileşenleri üzerine etkisi. *Akdeniz University Journal of the Faculty of Agriculture*, 18(2), 175-178.
- Bozkurt, A. Y., Yaltırık, F., & Özdönmez, M. (1982). *Türkiye'de Orman Yan Ürünleri*. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları.

- Büyükgebiz, T., Fakir, H., & Negiz, M. G. (2008). Sütçüler (Isparta) yöresinde doğal odun dışı bitkisel orman ürünleri geleneksel kullanımları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(1), 109-120. <https://doi.org/10.18182/tjf.80186>
- Büyükgebiz, T. (2006). *Sütçüler (Isparta) Yöresi'nin Odun Dışı Orman Ürünleri*. (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü)
- Chamberlain, J. L., Bush, R., Hammett, A. L., & Araman, P. A. (2000). Managing National Forests of the Eastern United States for Non-Timber Forest Products. *XXIIUFRO World Congress*. August 7-12, Kuala Lumpur, Malaysia, 407-420.
- Çakmaklı, T. (2019). *Bartın İlinde Odun Dışı Orman Ürünlerinin Sosyoekonomik Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü)
- Demirci, A. (2011). Türkiye’de Odun Dışı Orman Ürünleri Üretimi Konusunda Sorunlar ve Çözüm Önerileri. 2. *Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu*, 8-10 Eylül, Isparta, 18-22.
- Demirelma, H., & Ersoy Depreli, D. (2023). Eldeş (Ilgın/Konya) ve çevresinin etnobotanik özellikleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 27(3), 374-386.
- Ekim, T., Koyuncu, M., Vural, M., Duman, H., Aytaç, Z., & Adıgüzel, N. (2000). *Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı (Eğrelti ve Tohumlu Bitkiler)*. Türkiye Tabiatını Koruma Derneği Yayınevi.
- Fakir, H., Korkmaz, M., & Güller, B. (2009). Medicinal plant diversity of Western Mediterranean Region in Turkey. *Journal of Applied Biological Sciences*, 3(2), 30-40.
- FAO (1995). Non-Wood Forest Products for Rural Income and Sustainable Forestry. Rome, Food and Agriculture Organization of The United Nations.
- Faydaoğlu, E., & Sürücüoğlu, M. (2011). Geçmişten günümüze tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanılması ve ekonomik önemi. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 11(1), 52-67.
- Geray, A. U. (1998): *Orman Kaynaklarının Yönetimi. (Forest Resources Management, A part of National Environmental Action Plan)*. Ankara, Devlet Planlama Teşkilatı.
- Geray, U., & Şafak, İ. (2007). Ege Bölgesi Odun Dışı Bitkisel Orman Ürünleri Yönetimindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Ormanlık Eğitiminin 150. Yılında Orman Kaynaklarının İşlevleri Kapsamında Darboğazlar, Çözüm Önerileri ve Öncelikler Sempozyumu*. 17-19 Ekim, İstanbul, 467-482.
- Ginko, E., Alajmovic Demirovic, E., & Saric-Kundalic, B. (2023). Ethnobotanical study of traditionally used plants in the municipality of Zavidovići, BiH. *Journal of Ethnopharmacology*, 302, 11588.

- Göksu, E., & Adanacıoğlu, H. (2018). Türkiye’de odun dışı orman ürünlerinde doğrudan pazarlama. *Turkish Journal of Forestry*, 19(2), 210-218.
- Jones, E. T., Mclain, R. J., & Lynch, K. A. (2004), The Relationship Between Nontimber Forest Product Management and Biodiversity in the Unites States, IFCAE Project Report.
- Kazaz, G. (2013). *Sütçüler Yöresinde Kuşburnu (Rosa canina L.) Türünün Coğrafi Dağılım Modellemesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü)
- Kendir, G., & Güvenç, A. (2010). Etnobotanik ve Türkiye’de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış. *Hacettepe University Journal of the Faculty of Pharmacy*, 1, 49-80.
- Kılıç, E. (2018). Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı’da Odun Dışı Orman Ürünleri. *4th International Non-Wood Forest Products Symposium*. 4-6 October Bursa, 511-521.
- Kiriş, R., Çağatay, A., Demir, M., Mumcu, D., & Kadioğulları, A. (2003). Odun Dışı Orman Ürünlerinin Planlanmasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *I. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu*. 1-4 Kasım, Trabzon, 473-487.
- Komut, O. (2019). Odun dışı orman ürünlerine ilişkin paydaş farkındalığı: orman köylüsü örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 20(1), 110-117.
- Korkmaz, M. (2013). Odun Dışı Bitkisel Ürünlerin Planlanmasına Yönelik Değerlendirmeler. *2023'e Doğru 2. Doğa ve Ormanlık Sempozyumu*. 31 Ekim-3 Kasım, Antalya, 225-236.
- Korkmaz, M., & Alkan, H. (2014). İhraç ürünü olarak odun dışı orman ürünlerinden çelenk üretimi ve yöre ekonomisine katkıları (Burdur-Bucak ilçesi örneği). *Orman Mühendisliği*, 51(10-11- 12), 21-24.
- Korkmaz, M., Dönmez, İ. E., Alkan, H., & Fakir, H. (2021). Odun dışı orman ürünlerinin üretimi, pazarlanması ve katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesine yönelik değerlendirmeler. In *Ekoloji ve Ekonomi Ekseninde Türkiye'de Orman ve Ormanlık*. (pp. 23-59)
- Korkmaz, M., & Duman, E. A. (2019). Türkiye’de bazı odun dışı orman ürünlerinin dış ticaretine yönelik değerlendirmeler. *Turkish Journal of Forestry*, 20(4), 401-410. <https://doi.org/10.18182/tjf.600146>
- Korkmaz, M., & Dündar, N. (2019). Tüketicilerin odun dışı orman ürünlerine yönelik satın alma tercihlerini etkileyen faktörler. *Turkish Journal of Forestry*, 20(3), 213-220. <https://doi.org/10.18182/tjf.600641>

- Korkmaz, M., & Fakir, H. (2009). Odun dışı bitkisel orman ürünlerine ilişkin nihai tüketici özelliklerinin belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 1(2), 10-20.
- Korkmaz, M., Fakir, H., & Güller, B. (2011). Consumer preferences for medicinal and aromatic plant products: Surveys of urban consumer and sellers in Western Mediterranean Region of Turkey. *Journal of Medicinal Plants Research*, 5(10), 2054-2063.
- Kurt, R., Karayılmazlar, S., İmren, E., & Cabuk, Y. (2016). Türkiye ormancılık sektöründe odun dışı orman ürünleri: ihracat analizi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 18(2), 158-167.
- Ok, K., Alagöz, G. Ö., Atıcı, E., Çoban, S., & Şenyurt, M. (2014). *Süsleme Amaçlı Kullanılan Odun Dışı Orman Ürünlerinin Sürdürülebilir Yönetimi*. Ankara, Orman Genel Müdürlüğü.
- Ok, K., & Tengiz, Y. (2018). Türkiye’de odun dışı orman ürünlerinin yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 21(3), 457-471.
- Özhatay, N., Koyuncu, M., Atay, S., & Byfield, A. (1997). *Türkiye’nin Doğal Tıbbi Bitkilerinin Ticareti Hakkında Bir Çalışma*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi.
- Sarıtaş, E., & Türker, M. F. (2021). Çam fıstığı pazarlamasında dağıtım kanallarının ve gelir dağılımının belirlenmesi (Bergama-Kozak örneği). *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 22(1), 52-59.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Boston, Pearson.
- Tolunay, A., Balcı, Ö., & Türkoğlu, T. (2017). Evaluation of opinions about strategic action plans related forestry and their efficiency in application. *Turkish Journal of Forestry*, 18(4), 295-301. <https://doi.org/10.18182/tjf.290750>
- Türker, M. F., Öztürk, A., Pak, M., & Tiryaki, E. (2001). Türkiye Ormancılığında Odun Dışı Orman Ürünleri İşletmeciliğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *1. Ulusal Ormancılık Kongresi*. 19-20 Mart, Ankara, 306-316.
- Yıldırım, H. T., & Köse, M. (2013). Non-Wood Forest Products Production Policy and Marketing in Turkey. *Conference Forest Products Society's 67th International Convention Forest Products in a Global Sustainable Economy*. June 9-11, Texas, USA, 1-10.

EKLER

EK A. Toplayıcılara Yönelik Anket Formu

EK B. Firmalar ile Mülakat Formu

EK C. Orman İşletmesi Teknik Personeli ile Görüşme Formu

EK A. Toplayıcılara Yönelik Anket Formu

Bu form, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi Anabilim Dalında yürütülen “*Odun Dışı Orman Ürünleri Toplayıcılığına İlişkin Sosyo-Ekonomik Değerlendirmeler (Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü Örneği)*” adlı Yüksek Lisans Tezi kapsamında hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler, sadece bilimsel amaçla yürütülen Yüksek Lisans Tezi kapsamında kullanılacaktır. Başka herhangi bir amaçla kullanılması söz konusu değildir. Katılımınız ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Mehmet KORKMAZ

Danışman

Mehmet KARACA

Yüksek Lisans Öğrencisi

.....

1) Geçim kaynaklarınız nelerdir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- a) Hayvancılık b) Tarım – Ziraat c) Ormancılık
d) Serbest Meslek e) Emekli f) Diğer.....

2) Sosyal güvenceniz var mı?

- a) Evet [Belirtiniz.....] b) Hayır

3) Odun dışı orman ürünleri (ODOÜ)’ni tanımayı, toplamayı, işlemeyi ve faydalarını kimden öğrendiniz?

- a) Aile büyüklerinden b) Komşularım/arkadaşlarımdan
c)Orman teşkilatı / ziraatçilerden d) Diğer

4) ODOÜ’nün faydalarını /zararlarını biliyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

5) Kendi evinizde tüketmek, işleyerek bir başka ürün yapmak veya satmak üzere ormandan topladığınız ürünler nelerdir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- a) Kekik b) Defne c) Adaçayı d) Kardelen e) Çam fıstığı f) Kuşburnu
g) Biberiye h) Mersin sürgünü i) Menengiç j) Çam Kozalağı k) Diğer
.....

6) Bu ürünleri kendiniz mi kullanıyorsunuz, satıyor musunuz?

- a) Tamamını kendimiz tüketiyoruz.
b) Bir kısmını tüketiyoruz ancak çoğunu satıyoruz.
c) Tamamını satıyoruz.

7) Yıllık kaç kg odun dışı ürün topluyorsunuz?
.....kg/yıl

8) Sizden topladığınız ürünü kim satın alıyor?

- a) Kooperatif b) Aracı (Tüccar) c) Aktar (Baharatçı)
d) Fabrika/ imalatçı e) İhracatçı f) Diğer.....

9) Yıllık topladığınız odun dışı ürünlerden ne kadar kazanç elde ediyorsunuz?
2020 yılı içinTL, 2021 yılı içinTL

10) Geçen yıl ve 2020 yılında toplamış olduğunuz ürünleri ortalama kaç TL'ye sattınız?

Ürünler	2020 (TL/kg)	2021 (TL/kg)
Kekik		
Adaçay(şalba)		
Mersin sürgünü		

11) Fiyatlardan memnun musunuz?

- a) Evet, memnunum b) Hayır, memnun değilim

19) Odun dışı orman ürünleri toplanması için işletme müdürlüğünce bir eğitim verildi mi?

- a) Evet b) Hayır

20) Odun dışı orman ürünlerini izinsiz ormandan toplanmanın cezasını biliyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

21) Ormandan toplamayı nasıl (hangi teknikle) yapıyorsunuz?

- a) El ile kopararak b) Kökünden sökerek c) Toprak üstü kısmını keserek
d) Diğer.....

Önermeler	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
22) Orman işletmeden toplama için izin almak kolay					
23) Toplama sürecinde orman işletmesi yeterli düzeyde denetim yapıyor					
24) Orman idaresi bu bitkilerden faydalanmayı düzenlemek için planlamalara başladı.					
25) Toplama konusunda orman işletmesi ile sorun yaşamıyoruz.					
26) Firmaların istediği kalite ve özellikte ürün bulmak bu bölgede çok zor.					
27) Son yıllarda toplayacak bitki bulmakta zorlanıyorum.					
28) Gelecekte bu ürünler kültürel olarak tarla ve seralarda daha fazla yetiştirileceği için doğadan toplama azalacaktır.					
29) Talep gün geçtikçe artacağından ormandan toplama devam edecektir.					
30) Topladığımız ürünlerin nakliyatında sorunlar yaşıyorum.					
31) Ürünlerin pazarlanması konusunda sorunlar yaşıyorum.					
32) Üretim tekniği konusunda yeterli düzeyde bilgim yok.					
33) Bazı yıllarda bitkilerin sürekliliği için toplamanın yasaklanması kararını doğru buluyorum.					
34) Ürün miktarının azalmasında iklim değişikliğinin önemli etkisi olduğunu düşünüyorum.					
35) Üretim teknikleri ile ilgili eğitim almak istiyorum.					

36. ODOÜ'ler konusunda en önemli sorun alanları hangisidir? (En önemlisine 1 vererek yanıtlayınız)

- a) Üretim sorunları (istenilen kalitede ürün üretememe vb.)
 b) Pazarlama sorunları
 c) İdari sorunlar
 d) Ekolojik sorunlar

37) ODOÜ'lerin üretimi, pazarlaması, istihdam yaratma ve kırsal kalkınma aracı olarak kullanılabilmesi için önerileriniz nelerdir?

.....
.....
.....

38) Kekik toplayıcılığı ve pazarlama süresince karşılaştığınız sorun/güçlükler nelerdir (en önemli üç tanesini belirtiniz)?

- a)
.....
.....
- b)
.....
.....
- c)
.....
.....

39) Yıllık kekik üretim miktarınız (yaş) kaç kg?

2020 yılı içinTL, 2021 yılı içinTL

40) Kekiyi ne zaman topluyorsunuz?

.....
.....

41) Nasıl (hangi) teknikle topluyorsunuz?

.....
.....

42) Kekici yaş mı? yoksa kuru olarak mı satıyorsunuz?

.....
.....

43) Eğer kurutuyorsanız kurutma işlemini nasıl yapıyorsunuz?

.....
.....

44) Kekik toplayıcılığında elde ettiğiniz yıllık geliriniz ne kadar?

2020 yılı içinTL, 2021 yılı içinTL

45) Kekik toplayıcılığında ihtiyacınız olan alet ve ekipmanlar nelerdir?

.....
.....

46) Kekici kime satıyorsunuz?

.....
.....

47) Kekik toplayıcılığının geleceğini nasıl görüyorsunuz?

a) Gittikçe iyiye gidiyor b) Gittikçe kötüleşiyor c) Değişmiyor.

48) Geçmişten günümüze ormanda/dağdaki kekik miktarını nasıl değerlendirirsiniz?

a) Artıyor b) Azalıyor c) Değişmiyor.

49) Alıcıların kekik alırken en çok dikkat ettikleri hususlar nelerdir?

Seçenekler	Hiç önemli değil	Önemli değil	Kısmen önemli	Önemli	Çok önemli
Kalite					
Fiyat					
Ürün miktarı					
Karışık olmama					
Diğer					

50) Yaşınız

- a) 18-25 b) 26-45 c) 46-65 d) 66 ve üzeri

51) Cinsiyetiniz

- a) Erkek b) Kadın

52) Öğrenim durumunuz

- a) Okur-yazar değil b) Okur-Yazar c) İlkokul d) Ortaokul e) Lise f) Üniversite

53) Medeni durumunuz

- a) Evli b) Bekâr

54) Aylık Geliriniz yaklaşık ne kadar?TL

55) Evde ikamet eden kişi sayısı kaçtır?

- a)1-4 b)5-8 c)9-12 d)13- >

56) Arazi varlığınız ne kadardır?

- a)1-5 da b)6-10 da c)11-15 d)16- >

Diğer görüş ve öneriler

3) ODOÜ'lerin toplanması, işlenmesi ve satımıyla ilgili hukuki (yasalar) durum hakkında bilginiz var mı?

- a) Hayır b) Az c) Orta Düzeyde d) Fazla e)Çok fazla

4) ODOÜ Yıllık ne kadar satın alıyorsunuz?(ton).....ton

5) ODOÜ'lerden yıllık yaklaşık ne kadar kazanç elde ediyorsunuz?.....TL

6) Geçmişten günümüze ODOÜ'lerde kalite ve verim değişimi nasıldı?

- a) Azaldı b) Arttı c) Değişme olmadı

7) Köylülerden (toplayıcılardan) satın aldığımız odun dışı orman ürünlerini pazara sunarken ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?

.....
.....
.....
.....

8) ODOÜ ile ilgili bilgi edinmek için Orman İşletme Müdürlüğü'ne başvuruyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır, Çünkü

9) ODOÜ köylüler toplarken üretim yöntemini anlatıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır, Çünkü

.....

10) Sütçülerden aldığımız ODOÜ lerini piyasa şartlarında talebi nasıl?

- a) Çok iyi b) İyi c) Orta d) Çok kötü

11) Köylülerden aldığımız ODOÜ'lerinin fiyatını nasıl belirliyorsunuz?

.....
.....

.....
.....

12) Orman Genel Müdürlüğü'nün odun dışı orman ürünleri için yaptığı eylem planlarını faydalı buluyor musunuz?

- a) Evet, Çünkü.....
- b) Hayır,
Çünkü.....

Önermeler	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
13) Orman işletmeden toplama için izin almak kolay					
14) Toplama konusunda orman işletmesi yeterli düzeyde denetim yapıyor					
15) Orman idaresi bu bitkilerden faydalanmayı düzenlemek için planlamalara başladı.					
16) Toplama konusunda orman işletmesi ile toplayıcılar sorun yaşamıyor.					
17) İstedığımız kalite ve özellikte ürün bulmak bu bölgede çok zor.					
18) Son yıllarda toplayacak bitki bulmakta zorlanılıyor.					
19) Gelecekte toplamak için ormanda bitki bulamayacağız.					
20) Gelecekte bu ürünler kültürel olarak tarla ve seralarda daha fazla yetiştirileceği için doğadan toplama azalacaktır.					
21) Talep gün geçtikçe artacağından ormandan toplama devam edecektir.					
22) Toplayıcılardan aldığımız ürünlerin nakliyatında sorunlar yaşıyorum.					
23) Ürünlerin pazarlanması konusunda sorunlar yaşıyorum.					
24) Üretim tekniği konusunda yeterli düzeyde bilgim yok.					
25) Bazı yıllarda bitkilerin sürekliliği için toplamamın yasaklanması kararını doğru buluyorum.					
26) Ürün miktarının azalmasında iklim değişikliğinin önemli etkisi olduğunu düşünüyorum.					
27) Üretim teknikleri ile ilgili eğitim almak istiyorum.					

ODOÜ'lerin	Hiç(1)	Az (2)	Orta(3)	Fazla(4)	Tam(5)
28) Orman-köylü ilişkilerini iyileştirmeye katkısı konusundaki görüşünüz					
29) Köyden Kente göçü önlemeye etkisi konusundaki görüşünüz					
30) İstihdama etkisi konusundaki görüşünüz					
31) Kırsal Kalkınmayı desteklemeye etkisine yönelik görüşünüz					

32) ODOÜ'ler konusunda en önemli sorun alanları hangisidir? (En önemlisine 1 vererek yanıtlayınız)

- a) Üretim sorunları (istenilen kalitede ürün üretememe)
 b) Pazarlama sorunları
 c) İdari sorunlar
 d) Ekolojik sorunlar

33) ODOÜ'lerin üretimi, pazarlaması, istihdam yaratma ve kırsal kalkınma aracı olarak kullanılabilmesi için önerileriniz nelerdir?

.....
.....
.....

34) ODOÜ toplayıcılığı ve pazarlamasında yaşanan en önemli sorunlar nelerdir?

.....
.....
.....

35) Sütçülerin simgesi haline gelen Sütçüler (Tota) Kekiği konusunda toplanan miktarı yeterli buluyor musunuz?

- a) Evet, Yeterli
b) Hayır. Yeterli değil çünkü

.....

36) Sütçüler Kekiği diğer türlere göre piyasada öncelikli mi?

- a) Evet, çünkü.....
b) Hayır, çünkü.....

37) Son yıllarda Sütçüler Kekiği tarlalarda yetiştirilmeye başlandı. Sizce dağdan/ ormandan toplanan kekik ile tarladan yapay yetişmiş kekik arasında fark var mı?

- a) Evet b) Bazen c) Orta d) Hayır

38) Kekik toplayıcılığı ve pazarlama süresince karşılaştığınız sorun/güçlükler nelerdir (en önemli üç tanesini belirtiniz)?

a)

.....
.....

b)

.....
.....

c)

.....
.....

39) Yıllık kekik satış miktarınız (kuru) kaç kg?

2020 yılı içinTL, 2021 yılı içinTL

40) Kekik satışından elde ettiğiniz yıllık geliriniz ne kadar?

2020 yılı içinTL, 2021 yılı içinTL

41) Geçmişten günümüze ormanda/dağdaki kekik miktarını nasıl değerlendirirsiniz?

a) Artıyor

b) Azalıyor

c) Değişmiyor.

42) Alıcı olarak toplayıcıdan kekik alırken en çok dikkat ettiğiniz hususlar nelerdir?

Seçenekler	Hiç önemli değil	Önemli değil	Kısmen önemli	Önemli	Çok önemli
Kalite					
Fiyat					
Ürün miktarı					
Karışık olmama					
Diğer					

43) Odun dışı orman ürünleri sektörünün ülkemiz için geleceğine yönelik düşünceleriniz

.....

.....

.....

.....

EK C. Orman İşletmesi Teknik Personeli ile Görüşme Formu

Bu form, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Orman Ekonomisi Anabilim Dalında yürütülen “*Odun Dışı Orman Ürünleri Toplayıcılığına İlişkin Sosyo-Ekonomik Değerlendirmeler (Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü Örneği)*” adlı Yüksek Lisans Tezi kapsamında hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler, sadece bilimsel amaçla yürütülen Yüksek Lisans Tezi kapsamında kullanılacaktır. Başka herhangi bir amaçla kullanılması söz konusu değildir. Katılımınız ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Mehmet KORKMAZ

Mehmet KARACA

Danışman

Yüksek Lisans Öğrencisi

I. Genel Bilgiler

- 1) Göreviniz:
- 2) Toplam hizmet süreniz:.....
- 3) Kaç yıldır bu görevdesiniz:
- 4) Çalıştığınız bölgede orman köyü sayısı:
- 5) Çalıştığınız bölgede orman köylüsü sayısı:.....

II. Odun Dışı Orman Ürünleri (ODOÜ) Hakkında Bilgiler

1) İşletme /Şeflik sınırları dahilinde bulunan ODOÜ hangileridir, belirtiniz?

a) Kekik	b) Adaçay(Şalba)	c) Kardelen
d) Mersin sürgünü	e) Defne	f) Kuşburnu
g) Çamfıstığı	h) Biberiye	i) Diğer.....

2) İşletme/Şeflik sınırları dahilinde üretimi/toplayıcılığı yapılan ODOÜ kime satılıyor?

a) Kooperatif	b) Aracı (Tüccar)	c) Aktar (Baharatçı)
d) Fabrika/imalatçı	e) İhracatçı	f) Diğer.....

3. Aşağıdaki soruları lütfen yanıtlayınız.

Sorular	Evet	Hayır
ODOÜ'lerin toplanması sürecini denetliyor musunuz?		
ODOÜ'lerin toplanmasına izin verilmesi konusunda hukuki veya idari sorunlar var mı?		
ODOÜ'lerin ormandan toplanması konusunda köylüler arasında sorunlar yaşanıyor mu?		
ODOÜ'leri ormandan toplamak için bölge dışından gelen toplayıcılar var mı?		
ODOÜ'lerin tarife bedellerini yeterli buluyor musunuz?		
ODOÜ'lerin üretim sürecinde eğer varsa gerçekleşen ihlallere karşılık geçmişte herhangi bir cezai yaptırım uygulandı mı?		
Son yıllarda uygulamaya konulan ODOÜ eylem planlarını faydalı buluyor musunuz?.		
ODOÜ faydalanma planlarının türlerin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacağını düşünüyor musunuz?		
Kaçak (yasadışı) ODOÜ toplayıcılığı bölgenizde fazla mı?		
Tekniğine uygun toplayıcılık yapılıyor mu?		
ODOÜ üretim tekniklerini biliyor musunuz?		
ODOÜ'nün sürdürülebilir yönetimi konusunda eğitim almak ister misiniz?		

4. ODOÜ'ler konusunda en önemli sorun alanları hangisidir? (En önemlisine 1 vererek yanıtlayınız)

- a) Üretim sorunları (istenilen kalitede ürün üretememe vb.)
- b) Pazarlama sorunları
- c) İdari sorunlar
- d) Ekolojik sorunlar

5. ODOÜ'ye ilişkin aşağıda belirtilen görüşlere katılım düzeyiniz.

ODOÜ'lerin	Hiç(1)	Az (2)	Orta(3)	Fazla(4)	Tam(5)
Orman-köylü ilişkilerini iyileştirmeye katkısı konusundaki görüşünüz					
Köyden kente göçü önlemeye etkisi konusundaki görüşünüz					
İstihdama etkisi konusundaki görüşünüz					
Kırsal Kalkınmayı desteklemeye etkisine yönelik görüşünüz					

6) ODOÜ'lerin üretimi, pazarlaması, istihdam yaratma ve kırsal kalkınma aracı olarak kullanılabilmesi için önerileriniz nelerdir?

.....
.....
.....
.....

7) ODOÜ toplayıcılığı ve pazarlamasında yaşanan en önemli sorunlar nelerdir?

.....
.....
.....

8) Kekik toplayıcılığının geleceğini nasıl görüyorsunuz?

- a) Gittikçe iyiye gidiyor b) Gittikçe kötüleşiyor c) Değişmiyor.

9) Geçmişten günümüze ormanda/dağdaki kekik miktarını nasıl değerlendirirsiniz?

- a) Artıyor b) Azalıyor c) Değişmiyor.

10) Diğer görüş ve öneriler

.....
.....
.....

ÖZGEÇMİŞ

